

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT

În ziua de 2 iulie, Biserica noastră dreptmăritoare face pomenirea binecredinciosului voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, rămas în conștiința posterității ca fiind cel mai strălucit domn al Moldovei. Cei ce ne-au lăsat pagini memoriale despre Ștefan-Vodă au sorbit din legendă și din marea minune, din eroica rezistență pentru libertate a românilor, din secolul al XV-lea, din frescele de la Voroneț, din cântările de epopee de la Vaslui și Războieni. Evocat fiind în mormântul cu înflorată lespede de marmură de la Putna și în paginile cronicelor, marele voievod a fost păstrat în sufletul românii ca o inestimabilă comoară, dar a și crescut într-insul așa precum crește perla în sânul scoicii!

Înima lui a sorbit pentru prima dată din cupa victoriei în codrii de la Crasna, alături de bunul său părinte, care pe tână-

rul vlăstar domnesc l-a ocrotit cu privirea, i-a deprins brațul și i-a oțelit sufletul. În primăvara anului 1457, în lumina răsărită a zorilor, ca un șoim cu aripile desfășurate, Ștefan venea să se așeze, cu dreptul său, în scaunul voievodal al străbunilor săi mușatini. Precum odinioară proorocul Samuil, prin ungere cu mir a făcut un rege peste Israel (I Samuil 10, 1), tot așa, la locul zis Direptate, mitropolitul Teoctist ungea cu mir pe Ștefan, spre a urca astfel în scaunul domnesc de la Suceava. Peste Moldova avea să lucrească de atunci un adevărat soare al învierii, căci Dumnezeu a ales dreptatea celui virtuos și pieirea celui rău. La rândul său, mitropolitul Teoctist avea să fie mâna dreaptă a tânărului domnitor. În biserica de la Borzești, în care

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

„Martorii lui Iehova neagă esența creștinismului”*

Interviu cu I. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului

— I. P. S. Voastră, se vorbește, în zilele acestea, mult despre Martorii lui Iehova, despre un Congres al lor, în România și despre un protest al P. F. Patriarh. Ce ne puteți spune despre aceasta?

— Martorii lui Iehova, sectă de proveniență americană, apărută pe la mijlocul secolului trecut, e o sectă dură și răzbnătoare, cum spune, într-o carte, profesorul P. I. David, de la Facultatea de Teologie, din București. Adepții ei se consideră alesi și profeți ai vremii noastre. Analizând fenomenul religios nici nu știu bine unde să-i încadreze: în Vechiul sau în Noul Testament.

Au o doctrină ciudată și incoerentă. Se sprijină pe texte biblice, chiar din Noul Testament, dar nu-l recunosc pe Hristos ca Dumnezeu, socotindu-l creatură. Nu cred în Sfânta Treime, Iehova fiind numele lui Dumnezeu, din Vechiul Testament. Din acest punct de vedere, ar putea fi socotiți o sectă iudaică. Nu cred în nemurire și într-un suflet nemuritor, dar se contrazic atunci când afirmă că iehoviștii, cei alesi, vor fi nemuritori. Dar, nu în iad. Nu există iad. Cei păcătoși vor fi nimiciți. Nu există nici un fel de sârbătoare. După un război universal, care va avea loc pe undeva pe lângă Ierihon (Muntele din Megida, Armagedon), va urma o pace de 1000 de ani. Din acest război, vor supraviețui numai iehoviștii și, atunci, va începe Împărăția lui Iehova. Avuții nu vor mai exista sisteme politice.

Lumea are un sfârșit fixabil, cunoscut numai de Martorii lui Iehova. Acest sfârșit a fost previzibil după formule cabalistice, prin socotelile arbitrare ale șefilor sectei și întotdeauna, evident, nimic nu s-a confirmat. Când au văzut că profețiile lor nu se confirmă, au spus că, de fapt, sfârșitul a fost „în duh”. Au fost programate sfârșituri ale lumii, în 1874, 1914, 1925 și 1975!

Se precizează că doctrina lor, prin faptul că nu recunosc Statul, (se mutilează la mâini, pentru a evita serviciul militar), este anarhică și antisocială. Din punct de vedere religios, este incoerentă și promo-

(Continuare în pag. a 4-a)

A consemnat,
Dorin Teodorescu

* Interviu publicat în ziarul „Rondul” din 29 IV 1996.

Chipuri de slujitori bisericești în Armata României

EPISCOPUL PARTENIE CIOPRON

Cum l-am cunoscut

100 de ani de la naștere

Pe episcopul Partenie Ciopron, fost al Armatei, cu gradul de general de brigadă, l-am cunoscut în data după război, în București. Mai de aproape l-am cunoscut prin 1950—1954. Episcopia Armatei se desființase în anul 1948. Prea Sfinția Sa a fost numit, o vreme, episcop vicar patriarhal sub păstoria Patriarhului Justinian. În această calitate, știa în epocă toată lumea, a luat parte în cadrul obligațiilor de serviciu, la un început sau un sfârșit de an la Facultatea de Teologie din București, reprezentându-l pe Patriarh. Adresându-se studenților care se pregăteau să intre în preoție, le-a spus printre altele: „Băgați de seamă, Sunteți toți viitori preoți. Vă așteaptă o misiune grea. Veți merge ca niște oi în mijlocul lupilor!”

Lupii erau comuniștii care abia se instalaseră la putere. Era după 1948 și un nou regim se consolidă, evident, cu ordine și cu sprijin de la Moscova. Mai trăia Stalin, cel care târguise cu Churchill, la Yalta, viitorul României, cu acei 10% de libertate care, se știe, n-au fost respectați nici măcar așa. Despre hotărârile de la Yalta nu se știa nimic. Abia mult mai târziu se va afla, după ce toți marii oameni politici ai României vor infunda închisorile și, împreună cu danșii, cea mai mare parte din tineretul studios al țării. Încercările de salvare a democrației în România erau, după Yalta, sortite eșecului. Ceea ce a urmat se știe — și mai suntem încă martori din epocă dintre cei care am trăit evenimentele — a fost doar distrugerea sistematică, bine organizată, a democrației și instalarea pentru zeci de ani a așa-zisului partid unic, în fapt a dictaturii.

În acest context avertismentul episcopului Partenie Ciopron că țara a intrat sub stăpânirea „lupilor” a fost pe cât de îndrăzneț și curajos, pe atât și de adevărat. De altfel chiar în 1948 începuse marea vânatoare a studenților. Fiind la un ceas de destăinuire și incursiune în amintire, poate că nu e cu totul neavenită mărturisirea că am fost printre acei studenți hăituiți, arestați, condamnați (cu totul 17 ani). Nu am fost prezent la cuvântarea episcopului Partenie Ciopron de la Facultatea de Teologie din București, pentru că eram în acel timp fugă, întâi pe un șantier CFR din Brașov, apoi la Baia-Mare. De altfel la 14 februarie 1949 am și fost condamnat în lipsă la șapte ani temniță grea. După ani de fugă prin toată țara am fost arestat abia în 1954, re judecat, condamnat și apoi, afară, după un decret de grațiere, condamnat din nou la expulzarea din cler și trimis la munca de jos într-o fabrică.

Dar nu istoria mea vreau s-o povestesc aici. Am pomenit-o doar pentru a arăta de ce n-am fost printre ascultătorii îndrăzneței cuvântării a episcopului Partenie Ciopron la Facultatea de Teologie din București.

După acea cuvântare a fost pur și simplu dat afară din postul de vicar patriarhal, la cererea ex-

presă a guvernului comunist. Patriarhul Justinian a fost chiar acuzat că a încercat să-l ocrotească pe fostul episcop al Armatei, aducându-l într-un post bisericesc central, la București, ceea ce era adevărat. Episcopia Armatei își avusese sediul la Alba Iulia.

De la București episcopul Partenie Ciopron — a fost trimis în exil, cu statut de domiciliu quasi-obligatoriu, la Mănăstirea „Sf. Ioan” de la Suceava. Se putea mișca doar în zonă. Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei și Sucevei i-a dat acolo chiar titlul de stareț, ceea ce ar fi fost, evident, o retrogradare, dar era de fapt o încercare de a-l menține în structurile bisericești spre a-l putea apăra. Pentru a-l salva de cine știe ce consecințe grave — fusese episcopul Armatei care a mers până la cotul Donului, iar în 1942 a fost și episcop al Hotinului, în Basarabia eliberată — s-a convenit cu Patriarhul Justinian ca „forma” retragerii de la Suceava să fie o „cerere” a sa, și nu o demitere, cum cerea guvernul. Așa a putut fi stareț la Mănăstirea „Sf. Ioan”. De fapt era stareț peste câțiva monahi, doi sau trei. Era o stăreție de formă. Așa și-a putut însă menține demnitatea arhierască și s-a bucurat permanent de dragostea și respectul și al sinodalilor, și al Mitropolitului locului, și al tuturor credincioșilor.

Eram pe vremea aceea „ascuns” la Mănăstirea Slatina, cu nume schimb, primit cu mare risc personal de părintele Cleopa care era stareț, și așa am avut prilejul ferit de a-l cunoaște mai de aproape pe episcopul Partenie Ciopron. Mitropolitul Sebastian Rusan de la Iași îl trimitea în fiecare an la Sărbătoarea „Schimbării la Față”, 6 august, să o citeze slujba Framului Mănăstirii Slatina, zidită de Alexandru Lăpușeanu. Venea foarte multă lume la hram. Poporul era atras de personalitatea starețului Cleopa — trăiește și astăzi la Mănăstirea Sihăstria, Neamț — iar hramul era Sărbătoarea Moldovei de Sus. Căci Slatina e situată aproape de Gura Humorului, Fălticeni și Suceava. Părintele Cleopa intrase deja în conștiința credincioșilor ca un mare duhovnic. Când a început să vină acolo și episcopul Partenie Ciopron la hramuri, lumea a venit în număr și mai mare, așa încât nu numai biserica, ci și curtea mănăstirii erau încăpătoare.

Printre credincioși erau mulți care îl cunoșteau pe episcopul Partenie Ciopron de când își făcuseră serviciul militar, sau de pe frontul de răzăr. Fusesse „generalul” sufletelor lor.

Părintele stareț Cleopa îmi făcea cu prilejul vizitelor episcopului Ciopron o mare favoare. Eram

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului, Crișanei
și
Maramureșului

Chemarea Apostolilor

... Așa cum am văzut, Iisus le adresează o chemare simplă: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni” (Matei 4, 19). Dar era oare aceasta o chemare simplă? Nouă așa ne pare, dar nu trebuie să uităm că noi citim Evanghelia de 2000 de ani și tot de atâta vreme ne-o explicăm, o interpretăm. Dar apostolilor, în acel moment, această chemare e posibil să nu le fi părut deloc simplă.

Mai ales partea a doua, făgăduința: „Vă voi face pescari de oameni” — căci vedem că Iisus îi cheamă și totodată le face și o promisiune — ne face să înțelegem cât era chemarea de necesară și deci că nu era deloc o simplă chemare. Apostolii însă erau oameni simpli. Să nu uităm aceasta. Simpli, sinceri, harnici, dintr-o bucată, cum am zice astăzi; ei nu erau învățați cu subtilitățile, cu metaforele, cu cuvintele cu mai multe înțelesuri.

Tocmai de aceea se vor fi întrebant ce înseamnă acele cuvinte: „pescari de oameni” pe care nu le vor fi înțeles.

Și totuși s-au dus. Au lăsat toate și au plecat. Faptul este explicabil din mai multe motive: între altele, pentru că erau curioși să vadă ce voia să zică Iisus prin acele cuvinte, apoi pentru că Iisus vorbea cu putere: „El vorbea ca unul care avea putere”, mărturisește un Evanghelist (Marcu 1, 22); și în al treilea rând, înfățișarea lui Iisus impunea respect, ea îl arăta demn de încredere, era seriosă, sobră dar blândă. Iisus nu glumea, asta puteau și ei să vadă. Deci au plecat după El. Dar probabil că au plecat cu gândul de a sta două, trei ore să se lămurească asupra sensului apelului celui străin, necunoscut dar simpatic, care vorbea într-un fel aparte, după care, urmau să revină la casele, la corăbiile, la munca lor. Dar n-au mai revenit!

Au rămas angajați lângă Iisus într-o lucrare la care nu se gândiseră niciodată. Ei nu-și imaginău ce putea însemna pentru ei acea chemare, aparent atât de simplă...

Preot Dr. Theodor Damian

Puterea credinței și a rugăciunii: PROFEȚII ILIE ȘI ELISEI

(LECȚIE DE RELIGIE)

ce toată verdeața a început să se use toate: iarba, frunzele, florile chiar și grăul. Astfel, oamenii nu mai aveau din ce să-și facă pâine, iar foamea se răspândea cu repeziciune la tot poporul. Starea aceasta l-a înfricoșat pe regele Ahab, dându-și seama că Ilie a avut dreptate în ceea ce l-a comunicat. Considerându-l însă vinovat pentru toate, a trimis oștă să-l caute și să-l aducă. Soldații lui Ahab au străbătut țara în lung și-n lat, dar nu l-au găsit... dar nici ploaia nu venea.

Să vedem oare unde s-a ascuns Ilie? Dumnezeu îl spusese că după anunțarea vestirii că va fi secetă, el să se retragă între munți, la pârâul Cherit. Acolo era un loc sigur, unde nu-l puteau găsi soldații, și unde Dumnezeu îl păzea și se îngrijea să aibă de toate: dormea într-o peșteră, bea apă din pârâu, iar mâncarea l-o aducea un corb. Această pasăre mare și neagră, foarte rezistentă chiar și pe vreme de secetă, îi aducea în cioc, o bucată de pâine sau de carne. Seceta fiind mare a secat până la urmă și pârâul lângă care stătea proorocul Ilie, fiind astfel nevoit să plece. Dar el știa că oriunde s-ar duce, Dumnezeu se va îngriji să aibă tot ceea ce i-ar fi necesar.

Ilie porni la drum. După o călătorie lungă, ajunsese în țara îndepărtată în care-l trimise Domnul, la poarta unui oraș. Era însetat și flămând. Văzând în apropiere o femeie care aduna frunze, o rugă să-i aducă puțină apă. Și înainte de a pleca femeia, îi mai ceruse și ceva de mâncare. Dar femeia era săracă și nu mai avea decât foarte puțină făină și untdelemn, atâta doar cât i-ar fi trebuit să facă o porciocă pe-

tru fiul ei. De unde, dar să se ajungă să-i mai dea și acestui om flămând? Ilie a îndemnat-o să meargă acasă și să coacă această pâine pentru el și apoi va mai avea destulă făină și untdelemn, cât să poată mânca ea și copilul ei în fiecare zi. Dumnezeu va avea grijă de aceasta. Femeia nu-l cunoștea pe Dumnezeul lui Ilie, dar totuși, l-a crezut pe Ilie, și a făcut după cum i-a spus... Și a văzut minunea în fața ochilor săi: după ce a copt pâinea pentru Ilie, în ulciorul ei mai avea destul cât să poată coace pâine pentru fii ei și apoi pentru ea însăși. Ilie a rămas astel adăpostit în casa ei; deoarece ea putea acum să-i dea să mănânce pâine și să bea apă, pe săturate.

Iată însă că în una din zile, fiul femeii văduve și sărace, îmbolnăvindu-se, a murit. Mama era foarte necăjită. Ținându-și copilul în brațe îl striga pe nume, dar degeaba: nu-i mai răspundea. Trebuia să-l îngroape și nu-l va mai vedea niciodată; va fi despărțită de el pentru totdeauna. Iar ea rămânea singură... Lui Ilie i se făcuse mare milă de necazul acestei femei. Luând trupșorul copilășului din brațele mamei sale, urcă la el în cameră. Și puse pe pat și apoi în genunchi. S-a rugat Domnului cu credință puternică în bunătatea și dragostea Sa pentru oameni. El știa că dacă Domnul vrea poate să-i redea viața acestui copil, ca și bucuria femeii, care s-a încrezut în El cu toate că nu-l cunoștea. Dumnezeu a ascultat rugăciunea puternică a lui Ilie și astfel, copilășul a înviat. Ilie nu s-a îndoit de aceasta, nici o clipă în rugăciunea sa. Copilul începe să respire și peste câteva momente și-a deschis ochii și și-a ridicat capul. Ilie l-a

luat pe brațe și l-a învârtit mamei sale, care știa acum că fusese înviat prin puterea rugăciunii lui Ilie către Dumnezeu.

În timpul cât Ilie a stat în acest loc (Sarepta Sidonului) în țară continua însă seceta necruțătoare. Erau aproape trei ani de când nu mai plouase. Pedeapsa pentru neascultarea lui Ahab se apropia de sfârșit, deoarece Dumnezeu îl trimise pe Ilie înapoi în țara sa. Acum putea merge liniștit în fața regelui, știind că Domnul era cu el, veghind să nu i se întâmple vreun rău.

Ajuns în fața lui Ahab, nu se lăsa impresionat de mânia acestuia ci l-a spus ce trebuie să facă: să adune poporul evreu pe un munte unde să se ridice un altar de jertfă zeului Baal. Și acolo, Ilie va arăta tuturor că Dumnezeul său este cel adevărat și atotputernic, pe care nu trebuie să-l uite niciodată. Vor vedea toți că Domnul poate totul, în timp ce Baal nu poate nimic.

Fiind cu toții pe munte, profeții lui Baal trebuiau să aducă o jertfă; la fel va face și Ilie. Dar nu vor aprinde jertfa, ei se vor ruga ca ea să fie aprinsă de Baal sau de Dumnezeu. Mai înainte încercară profeții lui Baal. Se rugau strigând și implorând zeul să trimită foc pentru arderea jertfei. Au strigat ore întregi până li s-a înmuia glasul, dar în zadar, deoarece jertfa lor a rămas ca înainte. Apoi a venit rândul lui Ilie. A construit un altar din douăsprezece pietre mari (după numărul semințiilor lui Israel), a tăiat animalul de jertfă în patru părți și l-a așezat pe altar. A săpat un șanț în jur, pe care l-a umplut cu apă. Când totul a fost gata aranjat, s-a rugat. Dar el nu a strigat în disperare ca profeții lui Baal. El a știut că Domnul ascultă rugăciunea inimii sale, zicând: „Doamne, Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacob, arată tu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

Tălmăciri ale Psaltirii

TRADUCERILE LATINE ALE PSALTIRII *

„Primele versiuni latine ale Psaltirii¹ apar în Africa, începând cu secolul al treilea. Printre versiunile latine anterioare celei a Sfântului Ieronim se cuvine semnalată **Psaltirea romană**. Textul acesteia îl găsim chiar și astăzi în fragmentele din **Graduale romanum**.² Textul s-a conservat în starea actuală datorită imposibilității de-a se modifica compozițiile gregoriene. O altă veche **Psaltire**, zisă **galică**, (intrucât era în uz mai ales în Galia), puțin diferită de Psaltirea romană, a fost revizuită de Sfântul Ieronim. Această Psaltire n-a fost inserată în edițiile Vulgatei, dar a fost prima Psaltire oficială folosită în Liturgia romană până la versiunea Psaltirii promulgată de Pius al XII-lea în anul 1945.

Toate vechile versiuni latine ale Psaltirii urmează textul Septuagintei și nu există între ele decât variante de detaliu. De fapt, însă, Vulgata conține o versiune latină a Vechiului Testament refăcută de Sfântul Ieronim din ebraică. Cu toate acestea, Psaltirea existentă în Vulgata face excepție, căci textul acesteia este cel al Psaltirii zisă galicană. În același timp, Sfântul Ieronim a alcătuit o versiune a Psaltirii bazată pe limba ebraică: **Psalterium iuxta Hebraeos**, care n-a intrat, însă, niciodată în uzul liturgic al Bisericii occidentale.³

Dar, cum ar fi cu puțință ca vocabularul Liturghiei și al Tradiției creștine să nu fie tributari versiunilor Psaltirii, ce își au originea în Creștină greacă? Căci, dincolo de diviziunile istorice între Orient și Occident, vechea Psaltire liturgică constituie, așadar, o punte de unire între cele două mari ramuri ale Creștinătății, și care urcă până în epoca Bisericii celei Una.

În Occident, opțiunile Reformei, mai întâi, și reînnoirea studiilor biblice, mai recent, în cadrul Catolicismului roman, au centralizat atenția creștinilor din Occident asupra textului ebraic al Bibliei. În urmă cu peste treizeci de ani,⁴ abandonând vechea Psaltire latină a Vulgatei, Papa Pius al XII-lea promulgă o versiune latină a Psaltilor, complet nouă, realizată pe baza textului masoretic.⁵ Introducerea acestei noi versiuni în textul Liturghiei latine tradiționale a avut drept consecință o anumită răvășeală în întreaga structură liturgică: această nouă Psaltire apărea în cadrul textelor liturgice tradiționale ca o entitate aparte. Versetele împrumutate din vechea Psaltire nu mai apăreau în noua versiune a acesteia.

Influența predominantă a întoarcerii la ebraică a făcut ca noul text latin oficial, introdus în edițiile tipice ale cântărilor liturgice post-conciliare, să fie cel al neo-Vulgatei, adică, un fel de compromis între Latinitatea creștină și textul ebraic: „Textul Psaltirii din Vulgata (zisă Psaltire galicană), — după cum citim în **Prolegomena la Liber psalmodorum** ale neo-Vulgatei⁶ —, a fost păstrat intrucât acesta reda exact textul masoretic, deși exprimă, într-o anumită formă materială, cuvânt cu cuvânt”.

Traducere de
Pr. Dr. Ioan Dură

* Traducere din cartea lui André Rose, **Les Psaumes voix du Christ et de l'Eglise**. Editions P. Lethielleux, Paris 1982. Collection Bible et Vie chrétienne, paginile 30—32.

1. Vezi P. Capelle, **Le texte du Psautier latin en Afrique**, Rome, 1913.

2. Se referă la sărbători vechi și nu la cele recente, ale căror bucăți muzicale au fost compuse pe baza textului Vulgatei. Ediție critică a Psaltirii romane: Dom R. Weber, **Le psautier romain et les autres anciens psautiers latins**, Rome, Cité du Vatican 1953.

3. Vezi **Sancti Hieronymi Psalterium iuxta Hebraeos**, ediție critică de Dom Henri de Sainte-Marie, Rome, Cité du Vatican 1954.

4. Adică, în anul 1945. Reamintim că André Rose își publică cartea în anul 1982.

5. Această versiune a fost promulgată în baza enciclicii papale „**Motu proprio in codificandis precibus**” din 24 martie 1945. Textul a fost editat în **Biblia sacra**. Nova Editio Gianfranco L. Nollî curante, A. Vaccari praefante, Rome 1955, paginile 200—681. Textul a fost inserat în toate edițiile ulterioare ale „**Breviarium Romanum**”. Această versiune a suscitat diverse reacții: vezi „**Débat sur le nouveau Psautier**”, în „**La Maison-Dieu**”, nr. 5, paginile 60—106.

6. Typis polyglottis Vaticanis 1969.

PROFEȚII ILIE ȘI ELISEI

(Urmare din pag. 1)

turor acestor oameni că Tu ești singurul Dumnezeu adevărat, iar eu sunt credinciosul Tău. Poporul nu trebuie să Te mai uite niciodată. Răspunde-mi, Doamne, răspunde-mi! N-a fost nevoie să se roage mai mult că deodată oamenii se traseră înapoi, speriați, fiindcă cădea foc din cer. Focul căzu pe jertfă, iar jertfa începu să ardă cu flăcări mari. Domnul arse carnea și flăcările uscară toată apa din groapă. Oamenii văzând toate acestea, căzură la pământ strigând: „Domnul este Dumnezeu! Lui trebuie să ne închinăm!” După ce plecară oamenii, Ilie mai rămase pe munte și se rugă. Se rugă lui Dumnezeu să trimită ploaie pe pământ, cu aceeași credință puternică, cu care s-a rugat pentru viața copilului femeii văduve pentru focul din cer, destinat arderii jertfei. Desigur că Domnul i-a ascultat rugăciunea și de astă dată, trimițând ploaie binecătore, atât de dorită și de așteptată. Curând a rodit și grâul și oamenii aveau hrană din belșug. Și ei știau că toate sunt de la Domnul prin grija, dragostea și mila Sa.

Viața pe pământ a proorocului Ilie a avut un sfârșit deosebit de cea a tuturor oamenilor. Și anume după ce și-a lăsat ca urmaș pe Elisei, a fost ridicat la cer pe un car de foc tras de patru cai.

Prin puterea rugăciunilor sale Elisei a făcut și el multe minuni asemenea lui Ilie.

A venit la Elisei chiar și căpetenia oștirilor împăratului Siriei, Neeman. Acesta era foarte bogat, dar cu toate acestea era nefericit: suferea de lepră. Auzind de puterea lui Elisei, a venit la el aducând multe daruri. Elisei i-a transmis prin sluga sa, să intre de șapte ori în apa Iordanului. Așculându-l, Neeman a ieșit complet vindecat. A dorit să-l răsplătească pe Elisei, dar acesta consideră că lui Dumnezeu trebuie adreseate mulțumirile, deoarece Neeman s-a vindecat prin puterea Sa.

6. Intuiția

Se va arăta tabloul ridicării lui Ilie la cer.

7. Fixarea cunoștințelor

Văzând faptele minunate săvârșite de Ilie ca profet al Dumnezeului celui viu, și apoi ale lui Elisei, urmașul său, ne întrebăm cu ce putere au săvârșit ei aceste fapte? (Desigur nu cu puterea lor, fiindcă ei erau oameni ca fiecare din noi, ci cu puterea lui Dumnezeu care i-a și ales ca prooroci ai Săi). Dar ei cum s-au apropiat de Dumnezeu ca să primească puterea Lui, sau ca să ducă la îndeplinire misiunea încredințată lor de Dumnezeu? (Cu rugăciunea pornită dintr-o credință sigură, sinceră și puternică în Dumnezeul cel adevărat și viu). Dar am văzut că și prooroci zeului Baal s-au rugat și încă foarte mult, dar rugăciunea lor nu a primit răspuns? (Nici nu putea primi răspuns, fiindcă nu avea de unde. Baal era un idol și noi am văzut când am vorbit despre idoli că sunt niște închipuirii ale minții omenești. „Ei nu sunt nimic în lume” spune Sfântul Apostol Pavel. Apoi, rugăciunea lor nu a rodit dintr-o credință vie, ci a constituit o repetare stereotipă și mecanică a unor și celorlalte cuvinte. A fost deci o rugăciune întorciată și lipsită de conținut).

8. Aplicarea

Văzând puterea credinței și a rugăciunii lui Ilie și Elisei, să le imităm acest mod de a se închina Părintelui cerec și atunci cererile ne vor fi împlinite. Și pentru a avea în apropiată atenție credința și rugăciunea plină de putere a proorocului Ilie, Biserica noastră îi închină pomenirea cu sărbătoare la 20 iulie. Iar mulți dintre credincioși îi și poartă numele.

9. Temă pentru acasă

Se va citi din Sfânta Scriptură despre viața și activitatea profetilor Ilie și Elisei, la III Regi, cap. 17—22 și IV Regi 1—6.

— Rugăciunea la ieșirea din clasă.

(Urmare din pag. 1)

Ștefan a intrat să îngenuncheze la Maica Domnului, boierii prezenți au văzut cum, în clipa închinăciunii, s-a luminat de soare obrazul Pruncului sfânt.² Glorioasa sa domnie și-a început-o Ștefan prin statornicirea ei pe temeliile trancice, instaurând pacea în țară. Preșindind grelele vremuri ce aveau să vină asupra Moldovei, a pregătit o armată puternică — după vorba cronicarului Grigore Ureche — „de război se gătia”. A organizat și întregit cu ziduri noi cetățile construite de străbuni la hotarele Țării, întărind fortificațiile militare.³

La zece ani de la urcarea lui Ștefan pe tronul Moldovei, nori prevestitori de furtună au apărut dinspre apus. Regele Matei Corvin al Ungariei a intrat în țară, arzând orașe și sate, ucigând copii, necinstind biserici și săvârșind nelegiuiri, ce nu se cuvine a le spune. La Baia, craiul Ungariei a suferit o rușinoasă înfrângere și rănit, pe o targă, s-a întors în țara sa, pe o cale strămtă și nepătrunsă — scrie Letopisețul de la Putna.⁴

După 12 ani de domnie, Ștefan-Vodă a dorit să aibă liniște și îndestulare în țară, și-i ardea în suflet gândul să refuze umilitorul tribut către turci. În acest scop era necesar ca în Muntenia să stăpânească un domn prieten al său și dușman turcilor. A alungat de acolo pe Radu cel Frumos care închinase țara turcilor. Întăritat de aceasta, Mahomed, sultanul imperiului otoman a trimis pe Soliman-Pașa cu oaste mare asupra Moldovei. În ziua de 10 ianuarie 1475 a început crâncena bătălie lângă Vaslui. Cu o oaste de trei ori mai mică, Ștefan a biruit. Insuși Soliman-Pașa cu mare greutate și-a salvat viața prin fugă, ca și foarte puțini dintre al săi. Turcii aujuși la Dunăre au fost sau ucși, sau înecați în valuri. După biruința de la Podul Înalt, acel „Termopile al neamului nostru”, se făcu postul de pâine și apă, care se jurise lui Dumnezeu, în clipele grele ale așteptării.⁵

Cupa victoriei n-a putut fi sorbită până la fund, căci Ștefan știa că Mahomed, cuceritorul Bizanțului, nu va răbda marea rușine de la Vaslui, de care s-a bucurat întreaga Europă și toată creștinătatea. În „cartea de lătinie”, scrisă la 25 ianuarie 1475 în Suceava și trimisă Europei, Ștefan arată, spunând: „Cu trupul nostru și cu armele noastre am stăut împotriva dușmanului... Din parte-ne făgăduim, că vom sta în picioare și vom lupta până la moarte pentru legea creștinească. Așa trebuie să faceți și domniile voastre după ce noi, cu ajutorul lui Dumnezeu atotputernic, i-am tăiat (dusmanului) mâna cea dreaptă. Dacă această poartă a creștinătății, care este țara noastră va fi pierdută... atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie”. Judecata cro-

nicarului polonez Dlugosz sporește fama lui Ștefan-Vodă, prin cuvintele: „O, bărbat minunat, intru nimic mai prejos decât eroii vechi pe care îi slăvim. După a mea socotință, ai fi vrednic să stai, prin sfatul și hotărârea tuturor creștinilor, la stăpânirea lumii întregi și mai ales la conducerea oștirilor împotriva otomanilor”.⁶

Cu mintea lui ageră, Ștefan-Vodă a știut că Mahomed, cuceritorul Bizanțului, nu va putea suferi rușinea înfrângerii. A pregătit deci poporul să înfrunte o nouă invazie. Cetățile au fost întărite spre a rezista asediilor și țara era mai tare decât oricând. Într-adevăr sultanul Mahomed însuși, cu o armată și mai puternică — de 150 000 de oameni — a pomnit cu furie să treacă Moldova prin foc și sabie. Lupta s-a dat la Războieni, în marginea Pârăului Alb. Au căzut acolo mulți ostași moldoveni, vrednici de pomenire pentru modul în care și-au vărsat sângele. Insuși Ștefan vorbește despre nenorocirea de la Valea Albă, fără însă a se rușina de ea: „Am făcut ce mi-a stat în putință și s-a întâmplat ceea ce știți. Socot că a fost voiața lui Dumnezeu să mă pedepsească pentru păcatele mele și laudat să fie numele lui”.

În clipele grele, când zarea era acoperită de aburii calzi ai celui mai scump sânge al Moldovei și fumul se ridica deasupra târgurilor până la Suceava și Hotin, Ștefan-Vodă nu s-a mișcat la nimeni și nu și-a părăsit pământul sfânt al țării sale.⁷ De fapt s-a pierdut o luptă, dar nu s-a pierdut războiul. Aici își găsește locul legenda taină a Cetății Neamțului. Sultantul Mahomed, venind acolo cu toată puterea sa armată, a asediat această cetate, spre a o cuceri, dar moldovenii au apărut-o cu eroism. În „O samă de cuvinte” „Ion Neculce consemnează legenda desprinsă din gura unui bătrân. Se spune că bătăndu-l turcii la Războieni, Ștefan a mers să intre în Cetatea Neamțului. Fiind numai-mă-sa în cetate, nu l-a lăsat să intre și i-a zis că „pasărea în cuibul său piere”. Să se ducă să strângă oaste, că izbândă va fi a lui. Aceste cuvinte aspre dar îmbărbătătoare ale mamei sale pot fi socotite a fi episodul pe care posteritatea i l-a atribuit lui Ștefan, ca să-i lumineze și mai puternic chipul său eroic. Tulburătorul glas al acelor clipe răzbatate peste veacuri prin versurile legendare din „Muma lui Ștefan cel Mare” a lui Dimitrie Bolintineanu. Tot pe fondul istoric din „O samă de cuvinte”, Bolintineanu ne-a lăsat și legenda „Daniel Sihastru”.⁸ După ce rănit și-nvins, respins a fost de însuși mama sa, Ștefan-Vodă s-a dus la Chilia evlaviosului Daniil, care l-a sfătuit să nu închine Moldova turcilor. Ascultându-i sfatul, Ștefan a strâns oștire din

ținuturile Cernăuților și Hotinului, cu care a învins pe păgani.

Rezistența fără seamă a Cetății Neamțului a fost decisivă pentru soarta războiului. Ștefan l-a pus pe fugă pe Mahomed. Coborând spre miazăzi, ca o săgeată trasă voinicește dintr-un arc încordat, Ștefan s-a năpustit asupra imensului tăvălug turcesc, care se țara spre Dunăre, zădarnic căutând scăpare. Acoperit de umilință și rușine, Mahomed a părăsit pământul Moldovei, pierzând o treime din oastea sa invadatoare. Drept mulțumită pentru izbândă, pe locul chiliei lui Daniil Sihastru, la Voroneț, Ștefan a ridicat o mănăstire, biserică ei având hramul sf. Gheorghe, purtătorul de biruință, după dorința exprimată de cuviosul pustnic.

Măreția izbândă din 1476 asupra turcilor nu i-a adus însă Moldovei mult dorită liniște. Ștefan-Vodă nu s-a bucurat de sprijin din partea vecinilor. Zadarnic a tot încercat să așeze în Muntenia un domn credincios lui cu care să se ridice împotriva puterii otomane. În schimb, spre a stabili bune relații cu Ștefan, regele Matei i-a dat în stăpânire două cetăți din Ardeal: Ciceul și Cetatea de Băltă. Privitor la relațiile cu polonii, spre a răzbuma umilința de la Colomea, pentru personala închinare a regelui Cazimir, Ștefan-Vodă a înscris în cronica vieții sale biruința din Codrii Cosminului. Tradiția ne spune, că la mai puțin de zece ani de la acea izbândă, oasele morților înălbeau încă poienile Dumbrăvii Roșii.

Cu prestigiu sporit în ochii regelui Ungariei și Poloniei, Ștefan a încercat zadarnic să recapete din mâinile turcilor cetățile Chilia și Cetatea Albă. În cele din urmă, spre a feri Moldova de pericolul turcesc, Ștefan a consimțit să plătească anual Porții otomane, 4000 de ducați.

În ai săi 47 ani de domnie — aproape o jumătate de veac — Ștefan a construit în țară sate și târguri, împodobite cu biserici și mănăstiri. A curățat țărâna ce băuse sânge nevinovat, coborând într-însa sfinte temelii de biserică. A purtat 36 bătălii, în 34 a fost biruit, iar în două a fost învins. Drept mulțumită lui Dumnezeu pentru ajutorul ce i l-a dat în grelele lupte pentru apărarea crucii și a creștinătății, și pentru independența scumpei sale Moldove, Ștefan cel Mare și Sfânt și-a dovedit evlavie sa în construcția a 44 biserici și mănăstiri. Dintre toate, cea mai mare-a ctitorie a acestui mare „atlet al creștinătății” este mănăstirea Putna, ridicată după biruința de la Chilia asupra turcilor și spre a-i servi ca groniță pentru sine și familia sa. Timp de aproape două veacuri, ea avea să fie cea mai însemnată instituție de cultură religioasă din Moldova. Dacă despre un împă-

rat roman s-a spus, că a găsit Roma de cărămidă și a lăsat-o de marmură, despre Ștefan s-ar putea zice că a găsit țara de lemn și a lăsat-o de piatră.⁹ În anul 1502, Sfântul și Marele Ștefan a ridicat la Sf. Munte Athos biserica mănăstirească Zografu, pe ruinele unei biserici din sec. al X-lea. Toate acestea mărturisesc peste veacuri despre dărnicia și evlaviea acestui domnitor al Moldovei. Chipul lui cel mai adevărat a rămas pe o pagină a Evangheliarului de la Humor. Acest Evangheliar s-a scris pe pergament, în limba slavonă, la solicitarea însăși a domnitorului.

În anul 1504, rana de la picior, pricinuită de o schiță dușmană, în fața zidurilor Chiliei, îi provoca tot mai chinuitoare dureri. Vitaezului străjer al Moldovei se pregătea cu grija pentru trecerea în lumea veșniciei. În ziua de 2 iulie 1504, în cetatea Sucevei, se stingea din această viață binecredinciosul domn, cuminte și iubitor de neam și țară. În fruntea clerului și a poporului moldovean, mitropolitul Gheorghe a condus convoiul cu osemintele lui Ștefan cel Mare de la Suceava la Putna, spre a fi așezate în cripta domnească a mănăstirii, în dangătele clopotelor, în plânsele și lacrimile întregului popor.¹¹ Coborât fiind în mormânt, se spune, că pe mormântul lui a ars, trei zile și trei nopți, o lumină pe care n-o aprinsese nimeni.¹²

În conștiința românilor, Ștefan-Vodă a rămas ca „un om minunat, un sfânt, cum nu mai poate răsări altul. În clipele grele, suspinele și rugăciunea se suiau la dânsul ca la Dumnezeu”.¹³ Eumenii de la Putna au respectat cu credincioșie îndatorirea de a se ruga pentru sufletul meinficatului apărător al Țării. Au păstrat, fără întrerupere, nestinsă candela de la căpătâiul lui și, în panegiricele lor i-au laudat vitejia, dreptatea și iubirea de Dumnezeu, de neam și de țară, care s-au înșirat, asemeni unei cununi de mărgăritare, pe fruntea lui Ștefan cel Mare și Sfânt. L-au zăgrăvit pe acest sfânt al Moldovei ca pe un ziditor de așezări, fără trufie, cu picioarele pureure fiind pe piatra ajutorului de sus.¹⁴

La Sf. Maria Mare 1996, se împlinesc 125 de ani de la memoria sârbătorire la Putna a marului Ștefan, organizată — în condiții vitrege — de către studenții din Viena, membri ai Junimii, în frunte cu Mihai Eminescu, genul prin excelență al neamului nostru și Ion Slavici. Cu entuziasm s-au strâns la mormântul lui Ștefan, pe care l-au acoperit cu panglici tricolore și cu flori din partea românilor de pretutindeni, spre a face legământ, că nu vor pregeta să lupte pentru cauza românilor. Cu însuflețire a exclamat atunci Ciprian Porumbescu, că a cântat în fața românilor întregi. S-a cântat în fața mormântului, înălțând imn de slavă către ceruri, pentru acest sfânt pe care Dumnezeu l-a dăruit neamului nostru.

1 Almaș D., în Introducere la „Viața lui Ștefan cel Mare”, de Sadoveanu M., București, 1970, p. 7.

2 Sadoveanu M., op. cit., p. 57.

3 Lemnar Nedic, Pe o stâncă neagră, București, 1968, p. 66—68.

4 Ibidem, p. 71—72.

5 Iorga N., Istoria lui Ștefan cel Mare, București, 1966, p. 130—132.

6 Almaș D., în op. cit., p. 10.

7 Iorga N., op. cit., p. 147.

8 Cartea cronicilor, texte antologate de E. Sorohan, Iași, 1986, p. 388—389.

9 Bolintineanu D., Legende istorice, poezii, București, 1986, p. 65 și 74.

10 Iorga N., Istoria Românilor prin călători, București, 1981, p. 103.

11 Reli S., Istoria vieții bisericești a Românilor, vol. I, Cernăuți, 1942, p. 276—277.

12 Iorga N., Istoria lui Ștefan cel Mare, 247.

13 și 14 Ibidem, p. 244—245 și 240.

Episcopul Partenie Ciopron

(Urmare din pag. 1)

diacon și îmi dădea voie să îmbrac veșmântul diaconesc al „Prea Sfințitului Partenie”. Era un veșmânt lucrat din fire de aur și argint care se păstra în Eclesiarhia mănăstirii (camera veșmintelor) ca o relicvă sfântă și nu era folosit decât la hram. De ce? Pentru că era veșmântul pe care îl purtase episcopul Partenie Ciopron care era călugăr în Mănăstirea Slatina și, tot acolo, fusese hirotonit diacon. A fi purtat veșmântul lui era o mare cinste și onoare.

Așadar episcopul Partenie Ciopron își avea mețania — se făcuse călugăr — în Mănăstirea Slatina, în anul 1921 și în același an fusese hirotonit diacon.

A luat parte la primul război mondial, din 1 noiembrie 1916. A fost rănit în zona Cașin în armata a 2-a condusă de generalul Averescu. A fost demobilizat în 1921 și a intrat în monahism. În Mănăstirea Slatina era, prin urmare al casei. Venea acasă. Metania e casa părintească a fiecărui călugăr. Nu poate fi refuzat. Așa e rânduiala călugărească. De aceea venea cu plăcere la hramurile de la Slatina și, după slujbă, îi plăcea să întâlnească credincioși din împrejurimi, pe care îi cunoșcuse se când era călugăr aici. Îi făcea mare plăcere să se întâlnească și cu foști ofițeri și soldați în timpul când fusese episcop al Armatei. Noi, cei din Mănăstirea Slatina, îl simțeam ca pe unul de-al nostru, din familia noastră.

Părintele Cleopa mă puneau pe mine să-i țin Prea Sfințitului cuvântul tradițional de întâmpinare în biserică, când venea la hram. Eram îmbrăcat în veșmântul său diaconesc. În cuvântarea pe care i-o țineam, îi aminteam întotdeauna că e „al Sătinei” și că, în tradiția mănăstirii, amintirea sa e vie, iar veșmântul său diaconesc și la mare preț duhovnicesc și cu scumpătate folosit.

Îmi răspundea la cuvântare cu cuvinte alese și știindu-mă teolog, îmi făcea urări de viitor care erau, desigur, cuvinte de circumstanță, dar acum îmi vine uneori să le cred profetice. Mult mai târziu, în 1970 când voi fi hirotonit episcop vicar-patriarhal îmi va aminti de urările de altă dată, învrednicindu-mă de favoarea de a mă numi „coleg”. Fusese printre cei care, în Sfântul Sinod, votase alegerile mele ca episcop vicar-patriarhal, post prin care, ca într-o strălucire scurtă, trecuse și el cândva.

După 14 ani de exil la Suceava, cunoscându-i-se prestigiul și priceperea în conducerea duhovnicescă, la 18 februarie 1962 a fost ales episcop al Romanului și Hușilor, cu 73 de voturi din 74 posibile. Vot secret. Votul alb fusese fără îndoială al lui. Am fost colegi în Sinod din 1970 până în 1978, când, bolnav și în vârstă (n. 1896 la Păltinș, jud. Dorohoi) s-a retras la Mănăstirea Văratec. Avea 82 de ani.

În Sinod era o prezență vie, activă, cu propuneri și păreri precise, ca la un raport militar. De altfel rămăsese profund marcat de misiunea sa de episcop al Armatei. Până la moarte și-a numit salariul soldă, iar când se întorcea de la Sinod spunea că se întoarce în garnizoană. În intimitate mai purta încă dulamele caki de pe când fusese episcop al Armatei.

În Sinod era o prezență vie, activă, cu propuneri și păreri precise, ca la un raport militar. De altfel rămăsese profund marcat de misiunea sa de episcop al Armatei. Până la moarte și-a numit salariul soldă, iar când se întorcea de la Sinod spunea că se întoarce în garnizoană. În intimitate mai purta încă dulamele caki de pe când fusese episcop al Armatei.

În Sinod era o prezență vie, activă, cu propuneri și păreri precise, ca la un raport militar. De altfel rămăsese profund marcat de misiunea sa de episcop al Armatei. Până la moarte și-a numit salariul soldă, iar când se întorcea de la Sinod spunea că se întoarce în garnizoană. În intimitate mai purta încă dulamele caki de pe când fusese episcop al Armatei.

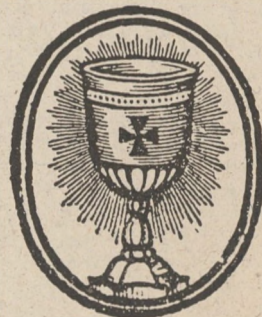
Am avut împreună și ceasuri de taină. L-am vizitat la Roman, în reședința sa. Și-a păstrat permanent încrederea în Dumnezeu, în viitorul României și în eliberarea ei.

Mai avea puțin și ar fi împlinit 84 de ani. A murit la mănăstirea Văratec la 28 iulie 1980, unde a și fost înmormântat.

Vlădica Partenie a lăsat un nume bun, de comandant sufletesc al armatei române în vremuri de mari cumpene istorice, tot așa cum a lăsat în urma sa și o activitate de episcop eparhial, până azi de frumoasă aducere aminte.

Mă bucur că am fost printre cei care l-au cunoscut. Anul acesta ar fi împlinit 100 de ani. În 1953, la hram la Slatina, el m-a hirotonit preot.

Să-i fie pomenirea veșnică în istoria Patriei, în istoria Armatei și, nu mai puțin, în istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Sf. Ap. Pavel în temnița Mamertină

Cum am văzut, la primul proces Pavel a avut câștig de cauză. Dar Epistola a doua către Timotei îl arată din nou întemnițat la Roma, de această dată într-o detenție dură, custodia publică, în temnița comună. O tradiție antică zice că Pavel a fost închis în Tulliano, temnița care în Evul Mediu s-a numit Mamertinum, aflată lângă Forul Traian, și unde fusese întemnițat și Apostolul Petru. E un loc ce se poate vedea și astăzi, dar la fel de respingător, întunecos și rece, format din două camere suprapuse, săpate în stâncă, în subteran, coborându-se din una în cealaltă pe o scară foarte îngustă. În camera de dedesubt, în care intrau numai condamnații la moarte, apa pătrunde prin pereți, adunându-se într-un rezorvor; printr-o spărtură foarte îngustă, prin care se comunica cu încăperea de deasupra, condamnatul nu primea nici o rază de lumină, ci numai puțină apă și zgomotul schimbării gărzii.

Arestul Apostolului trebuie să fi avut loc pe nepregătite, poate la Troa, căci Pavel n-a avut timp să-și ia felonul, pergamentele și cărțile; pentru acestea, îl roagă pe Timotei să treacă pe la Carp ca să le ia și să le aducă la Roma (II Tim. 4, 13). Se simte bătrân, obosit și părăsit de mulți. „Nimeni nu mi-a venit în ajutor, ci toți m-au părăsit” (II Tim. 4, 16), scrie el lui Timotei. Ucenicii apropiați se aflau departe, iar unii dintre prietenii, precum Dema, l-au părăsit (II Tim. 4, 10); alții, de frică, nu s-au prezentat ca martori în apărarea sa. Pavel a fost arestat sub acuza de „făcător de rele” (II Tim. 2, 9), care era echivalentă cu crimen laesae maiestatis, adică împotriva statului. La prima audiență în tribunal, s-a apărât singur. Doar credinciosul Luca și puținii alții i-au rămas alături: Eubul, Pudentiu, Linos și Claudia (II Tim. 4, 11, 21). Adversarii săi, printre care și unii creștini, au recăștigat teren; poate că pentru ei se afla din nou în lanțuri: „Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele; Domnul să-i răsplătească după faptele lui. Păzește-te și tu de el, căci s-a împotrivit mult cuvântărilor noastre” (II Tim. 4, 14—15), scrie el lui Timotei.

În acest timp, Roma se afla în alte condiții, diferite de cele din vremea primei detenții a lui Pavel aici. Împăratul Nero, după ce incendiasse Orașul, în 19 iulie 64, începuse să construiască o nouă reședință, mai bogată decât prima, Domus Aurea, care se întindea pe o parte din suprafața locuibilă a cetății. Neajungându-i ieșirile în public, ca vizitii, în Circus Maximus, și cântărea în teatre — de unde, așa cum notează Suetoniu în biografia împăratului, nu puteau ieși nici femeile în durerile nașterii —, se afla acum în Grecia, spre a primi și de acolo coroane de victorie.

Pavel însă aștepta o singură coroană: „Eu de acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat. Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul mi-o va da în ziua aceea, El, Dreptul Judecător” (II Tim. 4, 6—8). Dar condamnarea nu era iminentă. Pavel cunoștea tergiversările birocrăției tribunalelor romane; de aceea, poate conta pe câteva luni. Și-i scrie lui Timotei să plece degrabă de la Efes, spre a ajunge la Roma înainte de căderea iernii (II Tim. 4, 21). Nu știm dacă ucenicul a ajuns la timp.

Însă clima creată de Nero, care căuta vinovați pentru incendierea Romei și-i găsisse în creștini, îl putea face pe Pavel să nu conteze pe o procedură judiciară legală din partea tribunalelor. Cert este că Apostolul a fost condamnat și executat zece zile mai târziu, după obicei. Practica execuției unui civis romanus era decapitarea, nu în public, ci în afara zidurilor cetății. De aceea, Pavel este dus într-o localitate nu departe de Roma.

În drum spre martiriu

O legendă pioasă, consemnată în scrierea apocrifă a papei Lino, „Pătimirea lui Petru” (unii îl cred autor pe Lino, „succesorul lui Petru” și care ar fi scris-o în grecește, pentru bisericile din Orient; în realitate, lucrarea a fost scrisă în sec. IV, în latină), afirmă că Petru și Pavel ar fi mers împreună o parte din drumul spre martiriu. Conform acestei apocrife, cei doi s-au întâlnit în dreptul piramidei Cestia și au mers împreună pe Via Ostiense. Dar la o jumătate de milă de Poarta San Paolo, cei doi Apostoli au fost despărțiți, Petru apucând spre Vatican. Dionisie Pseudo-Areopagitul consideră că hotărârea de a-i despărți a fost luată de găzdi, pe moment, de vreme ce mulțimea ce-i urma se îngroșa tot mai mult. Pe locul acela a fost construită o bisericuță, închinată răstignirii și numită „a Separării”. În secolul nostru, bisericuța a fost dărâmată, pe locul ei aflându-se un monument, ce fixează un basorelieu, aflat cândva pe fațada bisericii și care reprezintă pe cei doi Apostoli îmbrățișându-se.

Locul decapitării

Intr-o câmpie de pe Via Laurentina, în stânga Viei Ostiense, tradiția, venind din secolul al II-lea, leagă execuția Apostolului Neamurilor de locul numit Aquas Salvias; e locul unde ostașii romani făceau antrenamente sportive; așa-zisa valle pugilum (pugilato=box).

Pavel era condamnat în anul 68, după cele mai multe tradiții. Era de-acum bătrân, suferise atâtea întemnițări, trecuse prin atâtea pericole. El însuși le descriese în Epistola a doua către Corinteni (II Cor. 11, 24—28) și le amintea și într-o epistolă dedicată lui Timotei (II Tim. 3, 12). Ajunsesse la Roma în lanțuri; în lanțuri o și părăsea.

Tradiția spune că, fiindu-i separat de trup, capul său, căzând, a sălțat de trei ori și îndată au izvorât trei izvoare de apă: de aceea, localitatea se numește „Tre Fontane” (Trei Fântâni). Scrieri apocrife din secolele primare și descoperite pe Muntele Sinai în secolul al XVIII-lea spun cu precizie că Sfântul Apostol Pavel a fost decapitat la locul numit ad Aquas Salvias, în apropierea străzii, în marginea unei păduri. Pe locul acela se află azi Biserica „San Paolo ad tres fontes”, ridicată probabil în epoca lui Constantin (307—337). Săpăturile efectuate de arheologul Giovanni Battista De Rossi, în 1867—1868, au scos la lumină pavimentul bisericii ad tres fontes, ca și urmele unui cimitir din secolul al III-lea. Sfântul Grigorie cel Mare (560—604) dăruise vechea biserică Bazilicii San Paolo Fuori le Mura. Antica biserică a suferit diferite modificări, actuala formă datorându-se intervenției lui Giacomo della Porta, în anii 1599—1607.

Papa Honoriu I (625—638) a construit lângă biserică o mănăstire pentru găzduirea monahilor originari din Cilicia, locul de naștere al Apostolului. Din acest moment, până în zilele noastre, „locus ubi decollatus est Paulus”, „sura lui Hristos” („os Cristii”), cum îl numeau monahii de demult, găzduiește neîntrerupt o comunitate de călugări, pentru ca astfel să nu înceteze să fie laudat Domnul, în acest loc atât de drag creștinilor. După Schismă, mănăstirea a fost preluată de benedictini, în a doua jumătate a secolului al XI-lea, pentru ca în 1140 să treacă la cistercieni. Monahii lui Bernard de Clairvaux au rămas până în 1867, când abația a fost încredințată de Pius al IX-lea trapiștilor.

Aici, la locul de martiriu al Apostolului Pavel s-a oprit Carol cel Mare, la Crăciunul anului 800. Aici, Sf. Bernard, în timp ce săvârșea Liturghia, a avut viziunea scării ce ducea la cer. În amintirea acelei viziuni, a fost construită o capelă, pe locul căreia, în secolul al XVI-lea, a fost ridicată Biserica Santa Maria Scala Coeli. Tot aici, San Filippo Neri a avut o viziune, în care, apele celor trei fântâni devenind de sânge, l-au făcut să înțeleagă că nu-i voia lui Dumnezeu să pornească în Indii (America), pentru misiune. De atunci, acest loc este unul din cele șapte puncte de pelerinaj, practică instituită de sfântul însuși și care a rămas până azi.

Săpăturile arheologice efectuate aici de De Rossi (prima autoritate în cercetarea catacumbelor), au confirmat cele transmise de tradiție. Sub Biserica San Paolo ad tres fontes, s-au găsit monezi din epoca neroniană, iar într-un strat mai profund, conuri de pin fosilizate. O confirmare neașteptată a anticei tradiții, consemnată de o apocrifă și referitoare la execuția Apostolului în marginea unei păduri de pini. Aceleași săpături au scos la lumină o stradă romană, ce se oprea chiar în fața bisericii ridicate pe locul decapitării.

Aceste pietre sunt ultimul capăt de stradă parcursă de Sfântul Apostol Pavel.

Ierom. Iuvenalie Ionașcu

Arhimandritul Arcadie Ciupercovici, Egumen al Mănăstirii Putna (1866—1878)

Serbarea de la Putna — Contribuții

Peste tot, dar mai ales la noi românii, mănăstirile au fost cele dintâi focare de cultură, puternice fortărețe ale ortodoxiei, unde s-a păstrat moralitatea, cultura națională a acestui popor, la care un aport substanțial l-au avut conducătorii săi neînfricați și păstori sufletesci, care au plecat urechea la păsările lui, la vrerile lui și s-au „identificat cu ființa lui”.

La mănăstirea Putna, menită să fie necropolă voievodală, cu sprijinul ctitorului și din inițiativa egumenilor puși la conducerea ei, a luat ființă chiar de la început o școală, unde s-au format renumiți calligrafi, miniaturişti, copişti, psalți, brodeori, sculptori, zugravi, meșteri în tehnica ceramicii și a prelucrării artistice a metalelor prețioase.

De asemenea, primele spitale au fost ridicate pe lângă mănăstiri, deservite de călugări pricepuți în a ușura suferințele trupesti și sufletești ale celor suferinzi și fără sprijin.

Primii istoriografi, cronicari, dascăli, au fost recrutați din mijlocul călugărilor, care au știut să slujească semenilor ca lui Dumnezeu, însemnând fapte din viața Bisericii strămoșești și a Țării.

Mănăstirile noastre cu aceeași dragoste din totdeauna, dau și astăzi asistență religioasă, aprind cu grijă și mențin mereu aprinsă candelă conștiinței morale și patriotice a credincioșilor, prin exemplul vieții lor de rugăciune și muncă pusă în slujba binelui comun și spre slava lui Dumnezeu.

Față de prestigiul cultural, religios și patriotic al ctitoriei lui Ștefan cel Mare, nu e de mirare ca din sânul ei, al cărui substrat este slujirea lui Dumnezeu și a semenilor, să iasă egumeni iubitori de cultură și vigilenți supraveghetori la pregătirea viitorilor clerici. De asemenea, la respectarea normelor monastice a celor ce intrau în cinul monahal, de unde se recrutau elemente care să conducă și „alte mănăstiri sau schituri”, ierarhi plini de zel și jertfitori pentru binele păstoriților, călugări care să răspundă la marile lor datorii duhovnicești, sau devotați fii ai Bisericii strămoșești, care să poarte în suflet icoana dascălilor de la Putna și mai ales dragostea de Țară și Neam, stimulată de umbra Măreață și Vie, a lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Negreșit, că fără de exemple vii, fără supraveghetori cu zel și cu dragoste față de muncă, de slujire lui Dumnezeu și semenilor noștri, cadre care să stăruie „cu timp și fără timp”... „să îndemne cu toată îndelunga răbdare” (II Timotei IV, 2) nu se putea ajunge la realizări fructuoase în sânul acestui vechi așezământ de cultură românească.

Un rol deosebit în domeniul cultural pe lângă cel duhovnicesc și economic l-au avut egumenii mănăstirii, care prin înalta lor funcție exercisau o anumită influență pozitivă asupra tuturor activităților din viața mănăstirii și a credincioșilor.

De la întemeierea ei și până în zilele noastre, Mănăstirea Putna, a avut la cârma ei mulți egumeni vrednici, oameni de carte, iubitori de artă, cu dragoste față de Biserică și neamul din sânul căruia au ieșit, care au îndrumat, coordonat și au vegheat cu simț de răspundere, ca totul să se desfășoare potrivit înaltei vocații a smeriților monahi.

Faptul că manifestările vieții culturale: evocări, comemorări, serbări, s-au împletit strâns cu cele bisericesti, dovedește că egumenii și-au adus din plin contribuția lor prin slujbe, predică, sfaturi, având ca model pe Iisus Hristos, (Matei XXII, 21; Marcu XII, 17; Luca XX, 25), cum au fost Daniil Sihastrul și alți Sfinți naționali.

Unul din egumenii despre care ne-am propus să schițăm câteva amănunte, cu prilejul comemorării a 120 de ani de la binecunoscuta „Serbare de la Putna”, 1871, este Arhimandritul Arcadie Ciupercovici.

Acesta a sprijinit cu mult elan renumita evocare a celor 400 de ani de la sfîntirea prestigioasei ctitorii a lui Ștefan cel Mare, contribuind la buna reușită a organizării serbării, cât și la primirea oaspeților, fiind gazdă de onoare. Rolul acestuia este cu atât mai important, într-un câmp serbarea are loc la mormântul lui Ștefan cel Mare, când „Dulcea Bucovina” din nefericire era înstrăinată de trupul sfânt al Patriei române.

Sufletul acestei serbări a fost marele nostru poet Mihai Eminescu (1850—1889), președintele comitetului pentru organizarea acesteia scriitorul Ioan Slavici din Șiria-Arad (1848—1925). Din comitet a făcut parte și egumenul Arcadie Ciupercovici, având ocazia de a reprezenta clerul. Acesta, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi, a săvârșit Serviciul Divin, iar răspunsurile liturgice au fost date de un grup de tineri stupcani, conduși de marele muzician Ciprian Porumbescu.

La priceasnă, egumenul a ținut un frumos cuvânt despre rolul Prea Sfinței Fecioare Maria, în al cărei nume este închinată Mănăstirea Putna de Fericitul ei Ctitor, precum și a doua zi, la tradiționalul parastas pentru ctitori, când a vorbit cu multă înflăcărare despre neîntrecutul ctitor de biserică și mănăstiri și apărător al credinței ortodoxe a pământenilor.

O urnă de argint cu pământ din toate provinciile românești și alte piese comemorative, au fost așezate în mod solemn pe mormântul în veci neuitatului voievod. Muzicianul Ciprian Porumbescu a cântat minunat din vioara dascălului său Grigore Vindereu, „Daciei întregii”, cum se exprimă singur, aruncându-se în brațele tatălui său preotul Iraelie.

În amintirea acestui eveniment cultural, s-a ridicat în curtea Mănăstirii Putna, o frumoasă cruce din piatră, ce se vede și astăzi, și aflăm din inscripția de pe ea, că este inițiativa acestui egumen.

Pornită din inițiativa marelui poet național Mihai Eminescu, adânc cunoscător al trecutului poporului nostru și un entuziast admirator al eroilor neamului, serbarea a avut un răsunet puternic în rândul tuturor românilor din Bucovina înstrăinată și dincolo de cordoane — România.

Gândul premăririi lui Ștefan cel Mare a prins aripi și a cuprins într-o unitate de simțire românească, zeci de mii de oameni veniți la Putna din toate unghiurile Țării noastre, să cinstească memoria Marelui Strămoș. Ca drept recunoștință, generațiile din veacul următor în 1926, i-au ridicat un bust în curtea Mănăstirii Putna, lucrat în bronz de Oscar Han, ce se vede și în prezent, înconjurat de flori, prin fața căruia se perindă cu însuflețire mulțimile vizitatorilor.

Egumenul Arhimandrit Arcadie Ciupercovici s-a născut la 24 aprilie 1823 în orașul Câmpulung Moldovenesc județul Suceava, ca fiu al preotului Nicolae. După cursurile primare din orașul natal, termină liceul la Cernăuți, apoi se înscrie la Facultatea de Teologie din capitala Bucovinei. Cunoștea bine limbile latină, germană și rusă.

La 12 octombrie 1847 este hirotonit diacon, iar la 19 octombrie același an preot de episcopul Eugenie Hacman (1835—1873). Înainte de a intra în monahism a fost paroh în comunele Toporați, Cernaucă și Milișăuți.

La 27 mai 1866, a intrat ca rasofor în Mănăstirea Dragomirna unde a fost tuns într-un monah la 19 iulie același an, primind numele de Arcadie. Din Sfântul Botez, s-a numit Alexandru. Iar la 11 august 1866, a fost transferat la Mănăstirea Putna, în postul de mare răspundere ca egumen, pe care a condus-o timp de 12 ani.

În anul 1874 a fost înălțat la rangul de arhimandrit de către Mitropolitul Teofil Bendela (1873—1875), iar în toamna anului 1878 trece la Centrul Eparhial din Cernăuți ca vicar, lăsând în locul său ca egumen pe Arhimandritul Mitrofan Dezideriu Czub.

La 16 februarie 1896 este numit mitropolit, hirotonit ca arhieru la 7 aprilie același an, în Biserica Ortodoxă din Viena, păstoriind doar 6 ani, căci, la 5 martie 1902, a trecut la cele veșnice, în vârstă de 79 ani, fiind înmormântat în cripta mitropolitană din cimitirul din Cernăuți.

A fost un călugăr modest, care a știut să fie la înălțimea chemării sale, în toate funcțiile ce i s-au acordat, fie la parohie, la mănăstire și la Centrul Eparhial.

Ierodiamon Teofilact Ciobăcă Putna

1 George Radu Chirovici, „La Putna”, rev. „Contemporanul” nr. 37 din 12 septembrie 1975, pag. 4.

2 Pr. Sc. Porcescu, „Locul Mănăstirii Putna în viața Bisericii Ortodoxe Române”, în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, anul XLII (1966) nr. 7—8, pag. 586.

3 Antonie Plămădeală, episcop vicar patriarhal, „Biserica Slujitoare”, rev. „Studii Teologice” anul XXIV (1972) nr. 5—8, pag. 452.

4 Dr. V. Gonța și Alexandru I. Gonța, „Un spital de mănăstire la Putna, în sec. al XV-lea” în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, anul XXXIX (1963), nr. 9—10, pag. 596.

4 Diac. I. Ivan, „Monahi transilvăneni viețuitori în mănăstirile din Moldova”, în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, anul LIV, 1978, pag. 727.

5 Pr. Ioan Zugrav, „Biserica Sfântul Onofrei de lângă Siret”, în rev. Mitropolia Moldovei și Sucevei, anul XXXVII, (1961), pag. 84, nr. 1—2.

6 Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, „Mănăstiri din Carpați, vechi centre ortodoxe de spiritualitate și cultură românească”, în rev. Biserica Ortodoxă Română, anul CVII (1990) nr. 5—8, pag. 94.

7 C. Ghiban, „Cânta la Stupca o vicoară”, București, 1958, pag. 117. Cf. I. Nistor, „Istoria Bisericii din Bucovina”, București, 1916, p. 161.

8 C. Ghiban, op. cit., pag. 121.

9 Mănăstirea Putna, arhiva, dosar nr. 1/1871, fila 342.

10 C. Ghiban, op. cit., pag. 121.

11 Eminescu, „Poezii”, București, 1969, Scrisoarea III-a, pag. 534—542.

12 I. Nistor, op. cit., pag. 163; Arhiva Mănăstirii Putna, dosar nr. 2/871, filele 1—2, „Condică Călugărilor”, 1870—1901.

13 Condică călugărilor, sus citată; cf. Anuarul Arhiepiscopiei Ortodoxe a Bucovinei, Cernăuți, 1928, pag. 27—28.

14 Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, pag. 530; I. Nistor, op. cit., pag. 163.

15 I. Nistor, op. cit., pag. 168; cf. Dimitrie Dan, „Mănăstirea și comuna Putna”, București, 1905, pag. 123.

Nicolae Iorga despre Călimănești și Cozia

Motto: „E aici o Sinaie a Vâlciui”

S-au împlinit, la 6 iunie 1996, 125 de ani de la nașterea lui Nicolae Iorga. Complexă și uriașă personalitate a culturii neamului românesc și nu numai. A fost animat de preocupări și pasiuni dintre cele mai felurite, care au stat la baza unei vaste opere.

În cuprinsul operei lui Nicolae Iorga întâlnim și referiri la melegurile vâlcene, la Călimănești, la complexul mănăstiresc de la Cozia. Sunt însemnări care aparțin în egală măsură istoricului cercetător, dar și pasionatului călător.

Ajuns în zona noastră, călătorul remarcă mai întâi Jibele, cu „mare gară de cărămidă aparentă”, cu „bune case de lemn, cu negre acoperăminte țuguite, din șindriță îngrijit așezată, cu pridvor pe stâlpi și ferestri luminoase. Biserica veche, înconjurată cu un zid jos, de bolovani în veșmintele apusene ale vremii lor... într-un chip încâpător și împodobit; ea se vede din depărtare cu pereții ei galbeni deschis, cu turnu-i de zid”.

Trecând pe „strada Călimăneștilor, care se întinde de-a lungul apei”, drumetul admiră „clădiri țărănești cu coperăminte întunecate, pereți albi și flori la rând în cerdac”, țărani care „trec, pe jos și cărări — oameni uscați, negri, cu chieci”. Mai departe e impresionat de „otelul băilor, clădit în stil elvețian, cu lungă fațadă împodobită din lemn, supt un munte înalt, răpos... Apoi un alt castel și drumul merge neconținut printre vile cochete, printre pavilioane și locuri de adăpost”. Prin toate acestea „Călimăneștii aruncă o notă de modernitate, care nu e lipsită de eleganță în silința spre frumusețea a vilelor noi care s-au înmulțit atâta în vecinătatea apelor Iucitoare”.

Poposind la Cozia, privirea și admirația călătorului sunt reținute pentru început de „biserița bolniții, de o fină armonie veche, în forma îndătinată a crucii”, așezată „la stânga drumului, pe o înălțime”. Biserița „păstrează vechea zugrăveală... chipurile încununate ale lui Mircea-vodă și fiului său Mihail, care e un copil încă, amândoi în veșmintele apusene ale vremii lor”. În naos, pe partea stângă se văd ctitorii: „Petru (zis și Petru de la Argeș sau Radu Paisie, domn până la 1545) în haină verde de brocard de aur, blănișă cu cacom, căzând peste o alta roșie cu flori tot de aur, Marcu (fiul său) și el încoronat, în brocard albastru, tot așa blănișă, peste o haină dedesubt roșie; doamna Roxandra, soția lui Radu, văduvă întâi după Radu de la Afumați și deci fata strălucitului Basarab Neagoe, poartă cercei mari de aur, din cari atârna lanțuri până pe umeri; haina ei de brocard alb e împodobită la piept cu o placă țesută în fir, și două galoane de fir îi sunt cusute pe umeri; tot astfel e îmbrăcată și fiica nevărăstnică a domnului Zamfira...”.

Coborând la biserică mare, aflată „peste drum, în vale, având în apropiere Oltul”, istoricul remarcă „de jur împrejur clădirile de locuință, cu cerdacuri boltite și pridvoare pe stâlpi” și rememorează, pe scurt, urgiile ce s-au abătut de-a lungul veacurilor asupra sfântului lăcaș, evocând, totodată, strădaniile unor vrednici voievozi pentru a „opri mersul ruinei”. Astfel, „Neagoe Basarab fu cel dintâi care se gândise la ctitoria străbunului: o mare pictură de datină apuseană, se așternu lângă cea măruntă, în cadre pe fond albastru, din pronaos”. „Supt Mihnea vodă al II-lea, egumenul Amfilohie ridică... un paraclis al Adormirii Maicii Domnului”, „Apoi Brâncoveanu... luând în primire scaunul lui Mircea... hotărî să zidească la loc cu cheltuiala sa Cozia și dădu această sarcină unuia ce o putea înțelege bine, lui Antim Ivireanul, meșterul cel mare în aducerea la îndeplinire a frumosului” și „care stătea pe atunci în apropiere, fiind episcop la Râmnic”. Și astfel a fost drut „pridvorul boltit” cu stâlpi „făcuți din piatră vârgată prin săpături în toată lungimea ei și împodobită sus și jos cu flori”. Au fost refăcute „de jur împrejurul bisericii în formă de cruce ocnițele în două cărți, ferestile a căror veche săpătură de vultur cu două capete rămăne totdeauna o minune de închipuire în plan, de gingășie în lucru”. Tot lui Antim Ivireanul „i se datorește eleganța simplă a turnului din mijloc, asupra căruia se opresc privirile aceluia ce descopere, în valea ei oerotită, Cozia”.

În biserică, pe lângă portretele ctitorilor, istoricul remarcă mormântul lui Mircea, „la căpătâiul căruia arde făclia aprinsă într-o butuc însoasă bucată de piatră fără stil, târzie”, și mormântul mamei lui Mihai Viteazul.

(Lectura atentă a acestor însemnări ale lui Iorga despre Cozia nu poate să nu ia în seamă portretele deosebite de expresive, realizate în cuvinte puține și simple: „Mihail... un copil încă... în veșmintele apusene ale vremii”, „nenorocita mamă a lui Mihai Viteazul, călugărița Teofana, moartă la cinci ani după uciderea fiului ei”, „celălalt mare înnoitor al trecutului... Matei Basarab”, „Antim Ivireanul, meșterul cel mare în aducerea la îndeplinire a frumosului... mitropolitul românesc care a înțeles mai bine frumosul”. Constantin Brâncoveanu — „cel mai bogat și mai darnic domn”, „strălucitul Basarab Neagoe”).

Referindu-se la Călimănești și la împrejurimi, cu siguranță că N. Iorga nu putea să nu fie impresionat și de natură, care „e bogată, felurită, plină de farmec și de nouitate, dar bună, prietenoasă, fără subtilități tragice, așa cum e și poporul; vioaie, schimbătoare și luminoasă ca și dânsul”.

„La Cozia, Oltul e mănios și-și frământă apele spumegând pe vărfuri de piatră, iar pe un mal și pe celălalt, două înălțimi împădurite, cu frunțile colțurate, par doi zmei întărâtați ce se răpăd unul împotriva celuilalt”. „Oltul are fermuri, nu maluri, o albie de prund, iar nu o surpătură a solului sau un întins pat pentru ape laroi. Adâncimea-i nu înfioară, și sirene de ispită și nenorocire, Nereide mincinoase, nu pândesc în fundul întunecat al valurilor, ci numai păsări de apă, micuțe și neobosite, își răcoresc aripile în apele lui mai mult plumburii decât albastre sau de un verde vesel. Abia ici și colo spume, unde cursul se ciocnește de dinții de piatră ai solului... El trece liniștit înainte.

Ca rău însă. Ca torent crescut în lunile de primăvară sau de toamnă, e altul: un uriaș nebul, care smulge arborii, care leagănă bolovani ca niște jucării, care izbește mănios zidurile mănăstirilor ce-i pun stavilă... Dar aceste groaznice dovezi de putere nu le dă el, râul, din avântul izvoarelor sale, ci ploaia revărsată din norii darnici și torentul ce se naște dintr-înșă”.

Iată, astfel, o frescă ce înfățișează aceste locuri așa cum arătau ele la începutul veacului nostru, cu luminile și cu umbrele lor, imagini care-și păstrează farmecul și astăzi și care, ar trebui să îndemne la călătorii în România pe mulți dintre aceia care cred că numai frumusețile străinătății sunt vrednice de văzut”.

Dr. George Mămlaru

TREBUIE SĂ FIE O JUDECATĂ!

Dacă societatea umană în evoluția ei istorică și-a alcătuit și își alcătuiește în permanență legi care să-i asigure ordinea și stabilitatea, aceste nu fac decât să ordoneze și să stabilizeze ceea ce există în natură și să sancționeze răul și fărâșele care proliferază în preajma lui, și care atentează la integritatea sa. Numai că, oricât de elaborate și de cuprinzătoare se doresc aceste legi, ele se vor găsi permanente în situația de a nu putea satisface pe deplin setea sa de dreptate, dovăduindu-se pe de o parte insuficiente, nereușind să cuprindă și să sancționeze în totalitate aceste fărâșele, iar pe de altă parte ele nu sunt inechitabile, deoarece, mai ales în ceea ce privește aplicabilitatea lor, căci de foarte multe ori ele sunt fie denaturate, fierăștălmăcite, datorită intervenției unor factori de ordin subiectiv.

Oricât de perfecționate se doresc aceste legi, mereu va exista ceva care scapă puterii de pătrundere a omului. Să ne referim doar la câteva dintre păcatele atât de sever sancționate de morală creștină: invidia, mândria, lăcomia, etc., care stau la baza aproape a tuturor fărâșelelor, dar care nu fac obiectul nici unei legi civile, pentru că legea civilă nu condamnă, și nici nu poate condamna a-tari fapte, dovăduindu-și încă o dată în plus incapacitatea de a surprinde realitatea umană în toată complexitatea ei.

Sunt apoi așa-numitele personalități negative ale istoriei universale, cei care poartă răspunderea multor și sutelor de mii de orori și crime, multe dintre ele săvârșite, culmea, tocmai în numele dreptății, precum și urmările dezastruoase care decurg din acestea, și care au influențat negativ, și încă mai influențează cursul societății umane, fără să se poată specifica însă, nici cât de profunde și nici pe ce durată vor continua ele să influențeze istoria.

Dacă toate aceste fărâșele ar rămâne nesancționate la infinit, sau doar incomplet sancționate, aceasta ar însemna că omul este condamnat pentru eternitate să zăcă sub imperiul răului și să asiste doar neputincios la proliferarea lui, din care nimeni și nimic nu-l va putea izbăvi. O permanentizare la infinit a unei astfel de stări, ar face existența de neînțeles. Dacă omul ar fi condamnat să trăiască la infinit în-ț-o lume aflată la discreția răului, atunci existența lui s-ar dovedi lipsită de caracterul absurd. El ar fi condamnat să se zbată neputincios într-o situație fără ieșire, din care nu ar avea nici cum să se elibereze, și nici cum să înțerezască măcar o posibilă ieșire din ea.

Singura care ne poate oferi soluția ieșirii din-ț-o atare situație, aparent paradoxală și absurdă și care ne dă în același timp încrederea și speranța că viața noastră, și universal în care ne este dat să trăim, nu sunt niște simple accidente sau doar rezultate unor coincidențe haotice, este religia creștină, în care omul și lumea sunt înțelese ca o operă a lui Dumnezeu, fiind create nu la voia întâmplării, ci având imprimată în însăși structura lor cea mai intimă, o anumite tensiune care le împinge spre un scop bine determinat „pe toate le-a făcut Domnul fiecare cu țelul său” (Pilde 16, 4), mai mult, omul este în așa fel conceput încât să nu poată exista, și nici să se regăsească, decât în măsura în care se păstrează orientat neabătut înspre acest scop.

Numai Dumnezeu, Cel care este creatorul și promotorul lumii și al omului, are puterea și capacitatea să aprecieze cu justețe atât viața fiecăruia din re noi în parte, cât și a societății umane în ansamblul ei, ceea ce omul nu va reuși să facă niciodată, datorită condiției sale creaturale, el nefiind o entitate în sine, ci doar parte d-nt-ur-în-treg de care este condiționat, ceea ce face ca el să nu poată fi judecătorul propriei sale condiții. Pe de altă parte, fiind mărginit în timp și spațiu și dependent nemijlocit de acestea, el nu poate avea decât o perspectivă foarte îngustă asupra propriei vieți, pentru că el se va a-lă mereu la răscrucea dintre trecut și viitor; a unui trecut care pe măsură ce se îndepărtează de noi, devine tot mai șters, estompându-se tot mai mult, și a unui viitor care ne este complet inaccessibil.

Fînd Creator, numai Dumnezeu se poate pronunța asupra vieții fiecăruia dintre noi, poate avea deci o altă viziune asupra ei, pentru că ne poate judeca din perspectiva eternității, precum și datorită faptului că ne poate privi în contextul mai amplu al lumii, acesta fiind momentul Judecării finale, la care vor fi chemați toți oamenii, căci „toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos” (Rm. 14, 10).

Cunoaștem din Sf. Scriptură că îndată după moarte, fiecare dintre noi va fi supus unei judecări particulare: „rându-ți le este oamenilor o singură dată să moară — după care e judecată” (Evr. 9, 27), în baza căreia, după raptele săvârșite, vom merge fiecare dintre noi în rai sau iad, numai că această judecată nu va avea un caracter complet și nici definitiv, pentru că va fi doar una particulară, și centrată mai mult pe aspectul sufletesc. Abia după învierea c-a de apoi, când trupurile tuturor oamenilor se vor realcătu din trupurile pământului (Iez. 37) și când împreunându-se cu sufletele, vor fi judecate în totalitate, și abia atunci se vor vădi cu adevărat toate faptele noastre, precum și valoarea lor, și mai ales urmările acestora „pentru că noi trebuie să ne înfățișăm înaintea Judecării lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău” (2 Cor. 5, 10). Numai după reingemănarea celor două părți constitutive ale ființei umane se poate vorbi de un caracter complet al judecării. „Prima judecată o încearcă sufletul ca unul care a fost pricinul tuturor faptelor bune sau rele, dar el trebuie să aștepte și învierea trupului său pentru ca să primească răsplata și pentru ceea ce a făcut cu ajutorul trupului, care s-a supus poruncilor sale” (Tertulian).

Caracterul de judecată completă decurge și din faptul că vom fi judecați nu doar ca indivizi separați, ci în legătură directă cu semenii noștri, alături de care am trăit, și pe care fie că i-am influențat prin faptele noastre, fie că am fost influențați de ei. Judecata îi va cuprinde pe toți oamenii deodată și în același timp. „Marea i-a dat pe morții ce-i avea, și Moartea și Iadul i-au dat pe morții care-i aveau” (Ap. 20, 13), și abia atunci se va putea aprecia fiecare, raportat atât la sine, cât și în legătură cu ceilalți, putând aprecia astfel fiecare în ce fel anume și în ce măsură am influențat sau am fost influențați de ceilalți.

Cea mai potrivită numire pe care se poate da acestei judecări este aceea de **momentul adevăatului deplin și absolut**, când totul va fi dat la iveală, chiar și cele mai ascunse gânduri, aceasta fiind ultima limpezire dinaintea intrării definitive în starea de rai sau iad. Atunci se vor vădi toate gândurile pe care cugetul nostru le-a urzit în taina lui. „Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie

rele” (Eccl. 12, 14).

Vom fi judecați nu după criteriile străine de condiția noastră, ci de Hristos Cel ce s-a făcut om asemenea nouă, și care a cunoscut ca nimeni altul condiția noastră păcătoasă, cu toate judecățile și dedesubturile ei. „Tatăl a dat toată judecata Fiului, nu întrucât este Dumnezeu, ci întrucât s-a făcut om” (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia, V, p. 227). Nu vor fi criteriile străine de condiția noastră, și nici nu ni se va cere socoteală decât pentru lucruri despre care am fost în cunoștință de cauză, și care ne-au stat în putință să le facem. „De-naș fi venit și nu le-aș fi grăit, păcat n-ar avea; dar acum ei n-au cuvânt de dezinvoațire pentru păcatele lor” (In. 15, 22).

Un singur criteriu va conta, în fața căruia toate celelalte vor înceta să mai aibă valabilitate. Nu vom fi întrebați nici cât de mult am teologhisit, sau speculat, sau filosofat, sau crezut. „Mulți lmi vor zice în ziua aceea: Doamne, nu nu în numele Tău am prociocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minui am făcut?” (Mt. 7, 22). Va rămâne un singur lucru, care va deveni criteriul absolut al judecării — **fapta**. Toate celelalte vor fi anulate, vor fi date deoparte în fața ei, pentru că fapta le cuprinde pe toate în sine și le confirmă. Vom fi întrebați de cât bine am făcut oamenilor: dacă am hrănit pe cel flămând, dacă am îmbrăcat pe cel gol, dacă am alinat pe cel suferind, dacă am cercetat pe cel întemnițat. Aceasta va fi condiția unică care ne va asigura accesul în împărăția lui Dumnezeu.

Cunoscând ca nimeni altul omul și cele dinlăuntrul lui „Iisus nu avea nevoie să-l dea cineva mărturie despre om, fiindcă El însuși cunoștea ce este în om” (In. 2, 25), greu ne vine a crede că Fiul Omului a putea fi înșelat sau mințit cu bunele noastre intenții, scuze, pretexte sau altele de felul acestora. Va rămâne doar fapta, singura care va atârna în balanța judecării, căci prin faptele noastre bune ne-am arătat de fapt iubirea față de semenii noștri și prin ei față de Dumnezeu Cel care S-a identificat cu cei în suferință, numindu-i „frații Săi precum și mi” (Mt. 25, 40). „Hristos îi va socoti în chipul Lui pe cei ce au iubit pe oameni ca El, pe cei ce l-au iubit în oameni pe El” (Pr. D. Stăniloae, TDO, vol. 3, p. 433). Fapta ta bună răstăntă asupra semenului tău este probe concrete a iubirii față de Dumnezeu, „C-ne iubeste cu adevărat pe om vede în el întrucâtva pe Cel ce îl transcende pe om, vede pe Dumnezeu în care omul își are temelul și izvorul puterii sale de cunoaștere și iubire” (o. cit., p. 434).

Există câteva lucruri esențiale care se vor descoperi abia prin această judecată finală. Mai întâi, este acela că ea nu va marca un început, o întoarcere în neant, ci va conști în sfârșitul unei noi ere, a unei noi perioade în istoria lumii, va fi „un cer nou și pământ nou, fiindcă cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut” (Ap. 21, 1), deci o resăvănțare a omului și a lumii în condiții lor primordiale din care răul va fi complet alungat, și unde „moarte nu va mai fi” (Ap. 21, 4), iar timpul va înceta: „timp nu va mai fi” (Ap. 10, 6), fiind o intrare în eternitatea lui Dumnezeu.

Prin această judecată va trebui să se adevărească dreptatea lui Dumnezeu, și se arate faptul că răul nu poate fi etern. Este apoi necesar să vină un moment în care să se facă diferența și distincția clară între bine și rău, pentru că omul, trăind în lume, trăiește într-o confuzie a valorilor, neavând totdeauna capacitatea de a discerne cu claritate binele de rău, ci de cele mai multe ori ele confundă „zicând răului bine și binelui rău; numind lumina întuneric și întunericul lumină; socotind amarul dulce și dulcele amar” (Is. 50, 20). Mai mult fiind permanent asaltat de Cel Rău, prințul disimulării absolute, „tatăl mincunii” (In. 8, 44), aceasta îi înfățișează de cele mai multe ori răul sub forma binelui aparent și înșelător „prefăcându-se în inger al lumii... iar slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății” (2 Cor. 11, 14—15).

Va trebui apoi să se adevărească cu adevărat care au fost cei buni, și să fie despărții de cei răi: „Se vor despărți cei răi din mijlocul celor drepti” (Mt. 13, 49), numai Dumnezeu având capacitatea unei delimitări nete. Există fapte asupra cărora omul nu se poate pronunța fără să greșească, el neavând capacitatea unei distincții clare, fie din lipsa criteriilor și a perspectivei, fie din prea mult subiectivism. „Păcatele unor oameni sunt înverdate, mergând în fața lui Dumnezeu, și nu adevărate, mergând după ei” (1 Tim. 5, 24). Abia acesta poate fi numit momentul adevărului deplin, când fiecare dintre noi va avea capacitatea să-și aprecieze valoarea reală: „luind fiecare în se va face cunoscut, și va vădi Ziua, fiindcă el în foc se descoperă, și focul însuși va lămurii cum anume e lucrul fiecăruia” (1 Cor. 3, 13).

Este apoi acel aparent și de nereșolvat paradox al dreptilor care suferă în această viață, precum și al celor răi, cărora le este dat să se bucure aici pe pământ. O posibilă ieșire din această dilemă este aceea că Dumnezeu, deși îi lasă pe cei drepti să sufere, este pentru a le proba tăria credinței și fidelitatea față de El, iar dacă pe cei răi îi mai îngăduie încă și nu-i pierde, așa cum o cere simțul nostru justițiar imediat, este pentru că Dumnezeu le mai lasă încă răgaz de întoarcere din faptele lor rele, ca ei să devină conștienți de bunătatea Lui „care te îndeamnă la pocăință” (Rm. 2, 4), fără a-i nedreptăți însă sau neglija pe cei buni, dimpotrivă, El este mereu alături de ei: „Domnul știe să-i scape din încercări pe cei credincioși, iar pe cei nedrepti să-i păstreze spre a fi pedepsiți în ziua judecării” (2 Pr. 3, 7).

Este fapt neîndoielnic că trebuie să fie o Judecată de apoi. O indică cu prisosință lumea în curgerea ei și omul cu multele sale scaderi și imperfecțiuni. Când va să fie această judecată nu avem cum să știm, și nici de folos nu ne-ar fi să știm aceasta, pentru că „nu este al nostru să știm anii sau vremile pe care Tatăl într-o Sa împărăție le-a pus” (F. Ap. 1, 7).

Știm că vom fi judecați de Hristos Cel care S-a făcut om și care a cunoscut nemijlocit fiind omenescă cu toate ascunzăturile sale. El fiind „rându-ți de Dumnezeu să fie judecator al celor vii și al celor morți” (F. Ap. 10, 42), și că, mai presus de toate, ceea ce va conta la judecată, vor fi faptele bune făcute asupra semenilor noștri, însă certitudinea absolută a dobândirii împărăției nu poate avea nici unul dintre noi.

„Ține-ți minte în iad și nu depzădădui!” îndemna unul dintre cei mai mari trăitori ai sec. nostru, Siluan Athonitul; socotește-te adică întotdeauna nevrednic de împărăția lui Dumnezeu, și nu te încrede în faptele tale, dar să nu cazi niciodată în deznadejde, ci îndrăznește să sperii în marea și nemăsurata milostivire a lui Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

Un creator și prof. de muzică psaltică de la jumătatea sec. XIX:

GEORGE UCENESCU

După mai bine de o sută de ani de la naștere: 20 aprilie st. v., 1828 (vezi însemnarea din ms. 4499 de la Biblioteca Academie Române din București, p. 226) și la un secol de la moartea sa (25 ianuarie 1896) scrierile vremii ca și cele din anii care l-au urmat vorbesc cu insistență despre faptul că George Ucenescu nu a fost doar o fire trecătoare ci una implicată cultural și artistic în cele mai diverse activități patronate fie de Școlile centrale române, fie de Comitetul parohial de la biserica „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului. Și după cum ne-o dovedesc unele însemnări ale veacului, George Ucenescu a fost apreciat de ierarhul Andrei Șaguna, de protopopul Ioan Poparu, de cântăreții și discipolii Brașovului de odinioară: Andrei Bărsăneanu, Andrei Mușeșanu — cu care va colabora, după cum se știe, pentru fixarea variantei cunoscute a cântecului psaltic „Deșteaptă-te române” — de Gh. Bogdan-Duică precum și de muzicienii Gh. Dima, Ciprian Portimbescu, Nicolae Popovici sau de Găvrilul Muculescu pe când acesta se afla în iulie 1890 la primul său turneu, cu Corul mitropolitan din Iași, în câteva localități din Transilvania și Banat: Brașov, Sibiu, Sălăje, Lugoj, Caransebeș.

Desigur, nu ne propunem să evidențiem aici, în mod exhaustiv, viața și activitatea laborioasă a psaltului pe care îl comemorăm în acest an, ci doar, să conțulam acea secvență prin care s-a relăsat felul în care George Ucenescu a colaborat, ca dascăl de muzică, la catedra primului Gmnaziu românesc din Șcheii Brașovului, în prezent Liceul „Andrei Șaguna”.

După ce revine de la București, ca „diplomat” al Școlii de muzică condusă de marele Anton Pann (1796—1854), distinsul psalt și compozitor al acestor arte George Ucenescu va fi angajat, conform celor stabilite la data de 14/26 februarie 1851 de către Comitetul parohial, și ca profesor „în cântările bisericesti la toate clasele” ce făceau la acea

dată (1853) în cadrul școlii pomenite mai înainte. Perseverent și serios în îndeplinirea misiunii didactice încredințate Ucenescu este remarcat de însuși Găvrilul Munteanu, primul director al Gimnaziului brașovean: „Psaltichia — aprecia profesorul și directorul G.M. — s-a propus de G. Ucenescu la 120 școlari gimnastiști și normalști... însemnă cu bucurie că 50 de școlari... sunt în stare a citi sau a cânta singuri după notele sau semnele de psaltichie, toate cântările” (A teatru programă a gmnaziului... pe anul școlar 1862—63, Brașov 1863, p. 51).

Puternic animată de efectul cântărilor liturgice, după modelul armoniei, al cântărilor de două, trei și patru voci, doi profesori ai gimnaziului brașovean: Pantelimon Dima și Nicolae Popp reușesc să convingă Eo ia școlarii ca, începând cu anul de învățământ 1865, să introducă în locul psaltichiei, muzica vocală, respectiv ansamblul coral (Catrina, Constantin. Despre vechimea corului bisericii „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului, în Telegraful român. Sibiu, nr. 27—30, 1992, p. 2). Evident, o astfel de opțiune avea ca mobil și împodobirea „serviciului dumnezeesc” cu un „cor arangeat după cerințele timpului modern” dar și, vor aprecia inițiatorii, „s-ar putea ajunge (la) 3 foloase de mare importanță: 1. s-ar asigura existența muzicii vocale la gimnaziul nostru; 2. am avea pentru totdeauna cor în biserică și 3. care merită deosebită considerație, este folosul acela, că s-ar putea ajuta în tot anul 15 studenți la continuarea studiilor gimnastice” (Arh. st. B. așov. Fondul Eforia școlilor, nr. doc. 127, fila 1). Devin, iată, în acest context, explicabile cuvintele profesorului director Găvrilul Munteanu: „Vocile ce se ridică spre a populariza introducerea muzicii vocale în locul melodiei (psal-

(Continuare în pag. a 5-a)

Constantin Catrina — Țiu

Un termen liturgic impropriu

Un termen liturgic care neidică semne de întrebare și de neînțelegere este verbul la conjunctiv din îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care se adresează miresei (viitoare soție), la oficierea tainei cununiei religioase în biserică: „iar femeia să se teamă de bărbat” (E. 5, 33). Când se rostiește (cântă) de către cântăreții bisericești sintagma respectivă în timpul citirii Apostolului, mirii, ca și nuntașii de față, dau semne de mirare, unii chiar zâmbesc, oricum mireasa nu este dispusă să primească acest îndemn care se adresează. Este de vină, în această situație, autorul textului Epistolei către Efeseni, Sfântul Apostol Pavel, sau este de vină traducerea greșită în românește a textului cu îndemnul respectiv?

O analiză sintactică cât de sumară a versetului 33 din cap. 5 al epistolei, ne arată, așa cum este redat în românește, o contradicție semantică: „Astfel și voi, fiecare să-și iubească femeia ca pe sine însuși, iar femeia să se teamă de bărbat”. Cele două verbe din cele două propoziții coordonatoare adverbiale: „a iubi” și „a se teme” nu se complinesc, așa, cum normal, cere topica frazei, ci ele se exclud.

Noul Testament, Editura Institutului Biblic și de Misune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, Versiunea revizuită, redactată și comentată de I.P.S. Bartolomeu Valeriu Anania, dă traducerea comună: „iar femeia să se teamă de bărbat”, ca și justificarea în subsidiar, nota 2, că este traducerea în subsidiar a originalului grecesc, „dar trebuie înțeles și aplicat numai în interiorul analogiei Hristos-Biserică, adică iubire-supunere”. În ediția a II-a a Noului Testament, 1995, autorul respectiv renunță la verbul „a se teme” și redă traducerea cu coordonata adversativă: „iar femeia spre bărbat să se-nfiore”, motivând în subsidiar, nota 2, că verbul „a se teme” îl traduce exact pe grecescul *fovéo*. Folosirea verbului reflexiv „a se înfiora” în locul lui „a se teme” este la fel nepotrivită. Verbul a înfiora înseamnă „a se cutremura, a se înfrâncăna, a se înfricoșa, a se îngrozi, a se înspăimânta, a tremura, a se zgudu” și substantivul înfiorare înseamnă „groază, înspăimântare, înfiorare, îngrozire, înspăimântare” (Dicționarul de sinonime al limbii române, de Luiza Seche-Mircea Seche, București, 1982).

Pentru înțelegerea realității textuale scripturistice trebuie avut în vedere înțelesul corect al verbului *fovéo* care, în realitate, are două sensuri, așa cum rezultă din *Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament*, de Maurice Carrez-François Morel, 1971, p. 258. Cu primul sens, *fovéo* înseamnă: être saisi de crainte, avoir peur, être effrayé, c. a. i. d. Cu al doilea sens, când *fovéo* este urmat de acuzativ, înseamnă *révéler*, adică = a respecta un secret, a venetura, a lăsa, cu având și textele de la Cc. 1, 50; F. Ap. 10, 35; Apoc. 14, 7. La Efesenii 5, 33, verbul *fovéo* este urmat de un substantiv în cazul acuzativ: *tôn andra* (bărbat, soț), de unde rezultă că traducerea corectă textuală este următoarea: „iar femeia să cinstască (să venereze) pe bărbat”. În traducerea ecumenică a Bibliei, ediția între-

grală, Paris, 1972, avem traducerea „et la femme, respecter son mari”. Termenul a cinsti este mai cuprinzător în românește, care trimite la textul scripturist: „cinsteste pe tatăl tău și pe mama ta” (Ex. 20, 12; Mat. 15, 4, 6; 19, 19; E. 6, 2).

Din analiza morfologică a verbului *fovéo* rezultă clar că sensul lui corect, pe care l-a avut în vedere sfântul Apostol Pavel a fost cel de *révéler* = a cinsti profund, a venera, prin iubire, adică soțul să-și iubească soția, ca pe sine însuși, iar soția să venerze prin iubire, să-și cinstască profund soțul în căsnicie.

Pr. I. Ionescu

„Martorii lui Iehova neagă esența...”

(Urmate din pag. 1)

vează anarhia morală. Nu există nici o răspundere pentru fapte, de vreme ce totul se termină cu moartea sufletelor.

Din 1879, scot o revistă, „Turnul de veghe”.

— De ce nu e socotită ca și celelalte denotațiuni protestante?

— E limpede că așa ceva e cu totul împotriva credinței sănătoase, biblice și întrece chiar și cele mai dizidente curente religioase, din familia protestantă și neoprotetantă. Martorii lui Iehova neagă ceea ce este esențial, creștinismul: Sf. Treime, deci dumnezeirea lui Iisus Hristos, nemurirea sufletelor și orice formă de organizare a lumii, promovând anarhia. Singurii care au toate privilegiile, trebuie să fie *Martorii*. Numai ei, eventual, pot fi și nemuritori! În această privință, însă, totul e de o amestecătură de idei, cărora nimeni nu le poate da de cap, întrucât ele sunt urme de raționalitate, într-o doctrină ca aceasta.

— E socotită periculoasă?

— Da. Tocmai pentru că face din religie o sperietoare și duce la extreme idei religioase, fără nici o bază serioasă în Revelație. Religia nu e menită să țină lumea în ticsi, ci s-o îndrepte, s-o erască de păcate, să promoveze familia, să disciplineze morală individuală și cea publică, să țină un echilibru sănătos în viața socială. Și-apoi, doctrina despre moartea sufletelor nu e departe de cea atee. Dacă nu există nemurire și dare de socoteală despre viața pe care o duci, ce criteriu mai rămâne pentru o viață desălă sănătoasă, „în frica lui Dumnezeu”, cum spune, înțelept, poporul nostru.

— De ce credeți că P. F. Patriarh Teoctist s-a adresat credincioșilor, atrăgându-le atenția asupra acestei mișcări religioase? Considerați că mesajul P. F. Patriarhului poate declanșa reacții violente, de masă, împotriva Martorilor lui Iehova?

— Evident, din motivele pe care vi le-am expus până acum. P. F. Patriarh s-a simțit dator să atragă atenția credincioșilor, pentru a preveni pe credincioșii ortodocși asupra pericolului pe care le comportă eventuala aderare la această grupare religioasă. Din cauza doctrinei lor sociale și religioase, foarte multe state din lumea lor refuzat funcționarea legală. Reacții violente din partea ortodocșilor nu va provoca — credincioșii sunt cuminți — dar ar putea provoca unele reacții ale iehoviștilor, care nu se dau în lături de la acțiuni violente.

— Dar ei nu trebuie să se bucure de aceeași libertate religioasă, ca și celelalte culte?

— Ei nu sunt „cult” sau „Biserică”. Sunt organizații religioase, care și-a căpătat acest statut îndată după revoluția din 1989, într-o vreme de confuzii și dibuiri, de care ei au știut să profite. De libertate nu pot să se bucure, când tu nu recunoști libertatea altora și când nu recunoști autoritatea celui de la care, totuși, ceri statut de libertate. Biserica Ortodoxă este în dreptul ei, atunci când își apără credincioșii de astfel de dezorientări, care le pot strica așezarea și liniștea sufletescă.

— La noi, în România, sunt mulți iehoviști?

— Recensământul din 1992 nici nu-i pomeneste. Sunt foarte puțini. Tocmai de aceea, acest Congres, care se pregătește la noi, e socotit a fi mai ales un Congres prozelit. Nimic nu-i îndreptățește la o asemenea manifestație de masă. De când sunt românii iehoviști, ca să li se ofere un astfel de spectacol, menit să-i dezorienteze în ceea ce au ei mai scump, creștinismul tradițional, sânt să-i careze în avem de aproape două mii de ani?

— Socotiți, așadar, îndreptățit apelul P. F. Patriarh?

— Bineînțeles. Iehovișmul e o incitare la dezordine religioasă, la subminarea credinței istorice a poporului român, la ceea ce a fost întotdeauna factorul de stabilitate, în toată istoria noastră. Atât în ordinea socială, cât și în cea religioasă. El vine dintr-o tradiție străină nouă, din acea Americă în care, am putut lua ființă, în ordinea religioasă, toate extravaganțele. Și, mai întotdeauna, pornind din minți și medii culturale mai degrabă simpliste și tocmai de aceea fundamentaliste, ignorând realitatea și căutând să subjege conștiințe. E de mirare că astfel de fenomene au înflorit tocmai acolo unde libertatea e la loc de cinste. E paradoxal, dar și libertatea trebuie ținută sub control, spre a nu devia în anarhie, în doctrine sataniste, în tot felul de aberații. Nu aberațiile definesc democrația!

SFÂNTA LITURGHIE — MAREA IUBIRE

Taină și Comuniune

XXII.

În pragul Sfintei Împărășanii, trăim un moment pe cât de sublim, pe atât de cutremurător. În mod tainic, făptura se apropie să intre în comuniune deplină cu Făcătorul său. Acest „timp“ euharistic, rourat de Duhul Sfânt, se parcurge într-o totală lepădare de sine. Asistă și saltă de bucurie îngerii, pentru că Dumnezeu, Cel necuprins de minte și de cuvânt, se lasă cuprins în mâna zidirii Sale, fără s-o strivească.

Omul, creația Atotputernicului și nemărginitului Ziditor, devine „cuib“ al lui Dumnezeu! El, omul, preotul slujitor, acum ia în mână dreaptă, pârțica XC (Hristos), și ținându-o cu florul temătorului de Dumnezeu, simte, dincolo de simțuri, pe Cel care ține toate cu mâna Sa. Și astfel, aplecat în fața Sfântului Prestol — tron al Dumnezeirii — și unde sacralitatea devine veșmânt al simțirii umane, el însuși, pregătit din ajun pentru liturghisire și împărășirea cu Sfânta Euharistie (mulțumire), se roagă în taină, făcând o adevărată mărturisire de credință și zicând: „Cred Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Care ai venit în lume să măntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu. Încă cred că acesta este însuși Precuratur Trupul Tău și acesta este însuși Scump Sângele Tău. Deci mă rog Ție: Măntuiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, ce te cu cuvântul sau cu lucrul, cele întru știință și întru neștiință. Și mă învrednicește, fără de osândă, să mă împărășesc cu Precuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin.“

Cinei Tale celei de Taină, Fiul lui Dumnezeu, astăzi, pârțasă mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi, Taira Ta, nici sărutare îți voi da ca Iuda, ci ca tâlharul mărturisindu-mă, strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru împărășia Ta.

Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărășirea cu Sfintele Tale Taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului!

Pe durata pregătirii și împărășirii preotului, strana cântă o priceasă (cântare de laudă adusă lui Dumnezeu).

Momentul este într-adevăr, culminant și emoționant! Slujitorul lui Dumnezeu intră în comuniune directă cu Dumnezeu. Devine un hristosofor, purtător de Hristos. Și după ce s-a împărășit cu Sfântul Trup și Sângele al Domnului, își șterge buzele cu un șervețel, precum și marginea Sfântului Potir, rostind cuvintele: „Iată s-a atins de buzele mele și va șterge fărădelegile mele și de păcatele mele mă va curăți“.

Făcându-se acum, pârțas autentic al Marii Iubiri, preotul, în iubirea sa pentru Dumnezeu și pentru credincioșii săi, nu vrea să rămână stingher, la acest Mare Ospăț al Dumnezeirii! El, slujitorul lui Dumnezeu, prețeste ca să „guste și să vadă cât de Bun este Domnul“, și cei care doresc și sunt de față, pregătiți pentru Marea Taină.

Și astfel, la pârțicelele NI și KA (birute), le sfarmă în pârțicele mai mici, după aproximativ numărul credincioșilor care, după spovedanii și dezlegarea săvârșită de preotul duhovnic, doresc să se împărășesc, și le toarnă în Sfântul Potir, pentru împărășirea celor ce s-au pregătit.

În timpul acestei pregătiri, preotul zice în taină, rugăciunea: „Învieria lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, unu a Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și sfântă înviera Ta o lăudăm și o slăvim; că Tu ești Dumnezeu nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfintei învierii lui Hristos, că iată a venit prin cuce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm înviera Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat“.

În practica liturgică și canonică a Bisericii, înainte de împărășirea credincioșilor, nu este îngăduit a turna în Sfântul Potir, pârțica pentru Maica Domnului, pârțicele pentru cele nouă sfinte cete, inclusiv miridele (pârțicele) scoase pentru cei vii și pentru cei adormiți, pentru a se evita amestecul cu NI-KA. Laici, respectiv mireni credincioși se împărășesc numai din pârțicelele NI-KA.

Deci, după ce preotul a pregătit Sfânta Euharistie pentru împărășirea credincioșilor, iese cu Sfântul Potir în ușile împărășite și înălțându-l, rostește, cu toată solemnitatea: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați“, iar strana răspunde: „Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului, Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă“.

Dacă am sta să medităm asupra acestui moment al „chemării“, la nunta Mielului, nimic nu ne-ar îndreptăți să stăm de-o parte, ca spectatori. Este o chemare prea sfântă a Celui care, s-a jertfit pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire. Și dacă ar fi să motivăm amănarea, oare când am fi „sfinți“ într-adevăr, ca să putem „gusta din pâinea cea cerească și paharul vieții“? Luând însă în considerare că „inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“, e de mare folos sufletesc, pentru fiecare credincios să reflecteze cu grijă asupra acestui moment euharistic.

De altfel, pe cine invită preotul liturghisitor să se apropie „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste“, în acest moment hotărâtor?

Firește că nu se adresează „de formă“, numai ca să completeze un program liturgic, fiindcă Sfânta Liturghie nu-i un spectacol la care se privește ca la televizor, ci este trăire, participare! Și nici numai unei persoane, ci întregii comunități liturgice. Toți cei ce participă la Sfânta Liturghie — Marea Iubire a lui Dumnezeu, sunt chemați și la Masa cea de Taină.

Fiecare Sfântă Liturghie este o chemare la nunta sufletescă, la „Ospățul Stăpânului“. Fiind prezent Dumnezeu, prin Sfânta Taina a Euharistiei, în toți cei ce se împărășesc, se trăiește împreună, cea mai sfântă comuniune, nu numai între om și Dumnezeu, ci și între toți primitorii Tainei și Dumnezeu, înviind laolaltă trupul Bisericii și toți fiind una întru Hristos, așa după cum prin fiecare Taină, facem loc lui Dumnezeu, în ființa noastră. „Toate Tainele au legătură cu jertfa și înviera lui Hristos, cu care ne unim în modul cel mai deplin în Euharistie. De aceea, prin Euharistie se desăvârșește unitatea Bisericii. Unirea credincioșilor cu Biserica își găsește ultima întărire în împărășirea de Hristos, care nu trebuie să fie prea rară“.

Prin comuniunea euharistică realizându-se unitatea Bisericii, numai participând la Cina euharistică, un credincios devine un mădular viu al Bisericii. Numai acceptând de bunăvoie, comuniunea cu Hristos, aici pe pământ, credinciosul va intra în împărășia lui Dumnezeu, așa cum El, Hristos Domnul, ne-a asigurat zicând: „Cel ce mănâncă trupul

Meu, și bea sângele Meu, are viață veșnică și Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi“. În Acatistul Sfintei și de viață Făcătoare Treimi, se și roagă credinciosul, zicând: „Sfânt ești Doamne, Dumnezeu nostru, învrednicește-ne pe noi a Te vedea față către față și a intra în cămara Ta cea luminoasă, la nunta Mielului“.

Sfânta Împărășanie este supremul dar, pe care ni-l face Dumnezeu, pentru a ne ajuta să câștigăm împărășia cea veșnică, așa cum exprimă stihira fericii a opta, din slujba Sfintelor Patimi, de la Denia de joi seara: „Coasta Ta, cea purtătoare de viață, revărsându-se ca un izvor din Eden, adapă, Hristoase, Biserica Ta, ca pe un rai cuvântător, de unde împărășindu-se ca la început în patru E-angheli, adapă lumea veselind făptura și învățând neamurile să se închine cu credință împărășiei Tale“.

Întreg cultul Bisericii este străbătut, ca de o rază de lumină, de această chemare, adresată credincioșilor pentru pârțasia lor cu Hristos, care s-a jertfit pe cruce, pentru mântuirea tot celui ce crede. Astfel se exprimă atât de plener, una din creațiile monografice ale tradiției creștine ortodoxe, în slujba Sfintelor Patimi, zicând: „Să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur...“, glăsuiește, în loc de Heruvic, la Liturghia Sf. Vasile cel Mare, îndemnul patetic, prezentat și în imnografia triodică, de la vecernia din săptămâna Patimilor (Trop gl. 5)... „Să tacă... și nimic pământesc întru sine să nu gândească, că Împăratul împărățitor, și Domnul domnilor, merge să se junghie și să se dea spre mâncare credincioșilor. Și merg înaintea Lui cetele îngerești, cu toată căpetenia și puterea, heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi, fețele acoperindu-și și cântând cântare: Aliluia, Aliluia, Aliluia“.

Când preotul se roagă în taină, în timpul ecteniei dinaintea de Tătal nostru, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, sufletul lui ca slujitor al lui Dumnezeu, vibrează cu multă responsabilitate și nu numai pentru sine, ci și pentru ceilalți împreună slujitori și pentru toți credincioșii de care răspunde, în a-i ajuta, cu lumina preoției care i s-a dat, să urce împreună pe cărarea mântuirii, pentru a se prezenta nu numai la masa cea de Taină a Ospățului euharistic al Sfintei Liturghii, ci și în ziua Judecării celei mari. De aceea, zice: „Dumnezeu tainelor celor negrăite și nevăzute, la care sunt vistierile cele ascunse ale înțelepciunii și ale cunoștinței, Care ne-ai descoperit nouă slujba acestei Liturghii și pentru multă iubirea Ta de oameni ne-ai pus pe noi păcătoșii, să-ți aducem Ție daruri și jertfe pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului. Însuși nevăzutele împărat, Cel ce faci lucruri mari și nepătrunse, mărite și minunate și fără de număr, caută spre noi nevrednicii robii Tăi, cei ce stăm înaintea sfântului Tău jertfelnic, ca înaintea scaunului de Heruvimii, pe care odihnește Unul Născut Fiul Tău și Dumnezeu nostru, prin înfricoșătoarele Tale Taine, ce sunt puse înainte, și liberându-ne pe noi și credinciosul Tău popor de toată necurăția, sfințește sufletele și trupurile noastre ale tuturor, cu sfințire neștearsă, ca întru cuge curat, cu față neînfruntată și cu inima luminată, împărășindu-ne cu aceste Dumnezești și Sfinte Taine și printr-insele vii făcându-ne, să ne unim cu Insuși Hristosul Tău, adevăratul Dumnezeu nostru, Care a zis: Cel ce mănâncă Trupul meu și bea Sângele Meu, întru Mine rămâne și Eu întru el; (In. 6, 56), ca sălășluindu-se și petrecând întru noi, Cuvântul Tău, Doamne, să ne facem Biserica a Preasfântului și închinatului Tău Duh și izbăvindu-ne de toată umblirea diavolească, ce se lucrează în faptă sau în cuvânt sau în gând, și să dobândim bunătățile cele făgăduite nouă, împreună cu toți sfinții Tăi, care din veac au binecuvântat Ție“.

Dacă cel invitat la o nuntă obișnuită nu poate rămâne indiferent, ci se frământă, ce să facă și cum să se îmbrace și ce să ducă?, atunci, un credincios adevărat nu poate să rămână străin la auzul a acestei chemări liturgice, pentru Ospățul cel Mare: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați!“

Și într-adevăr, sunt parohii, unde prin tradiție, credincioșii, participând la Sfânta Liturghie, când aud aceste cuvinte de invitare la „nunta Mielului“, automat se mișcă toți, avansând, un pas, ca un răspuns sufletesc, prin prezența lor, chiar dacă nu se împărășesc toți.

E într-adevăr, semnificativă mișcarea lor, ca a unora care urmăresc cu sfințenie, fiecare moment liturgic, dorind să se facă pârțasi Sfintelor Taine. Iar cei care se împărășesc, în toate bisericile, își aprind lumânarea, stau în genunchi și rostesc după preotul slujitor: „Cred, Doamne, și mărturisesc...“, apoi, cu lumânarea în mână stângă, cu mâna dreaptă apucând șervețelul de la Sfântul Potir, îl țin sub bărbie ca să nu cadă pe jos nici urmă din Sfintele Taine.

Preotul slujitor, luând cu lingurița, Sfântul Trup și Sfântul Sânge, din Sfântul Potir, zice: „Se împărășește robul sau roaba lui Dumnezeu, N, cu Cinstitul și Sfântul Trup și Sânge, al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin“.

După primirea Sfintelor Taine, credinciosul își tamponează ușor buzele, cu șervețelul, sărutând Sfântul Potir și închinându-se, se retrage, luând anafora și mulțumind lui Dumnezeu. Este bine și chiar se obișnuiește în unele parohii, ca la împărășirea credincioșilor cu Sfintele Taine, doi copii sau doi tineri, să țină întins, un șervețel mai mare, sub Sfântul Potir, care să asigure ca n'ci un strop din Sfintele Taine, să nu ajungă pe jos. Toate aceste șervețele și șervețel mai mare, se vor spăla în vas curat, de-o credincioasă văduvă, mai în vârstă, sau de o tânără fecioară, iar apa se aruncă în loc curat sau în apă curgătoare.

În timp ce se împărășesc credincioșii, strana cântă: „Trupul lui Hristos primind (în perioada pascală), sau „Cinei Tale, celei de Taină“, în restul anului.

După împărășirea credincioșilor, preotul rostește, din rațiune de timp, măcar una din Rugăciunea de mulțumire, după dumnezeiasca împărășire, și anume: Rugăciunea a patra a Sfântului Chiril al Alexandriei: „Trupul Tău cel sfânt, Doamne Iisus Hristoase, Dumnezeu nostru, să-mi fie spre viața de veci, și Sângele Tău cel scump, spre iertarea păcatelor. Și să-mi fie mie Euharistia aceasta spre bucurie, spre sănătate și spre veselie. Și la înfricoșătoarea și a doua venie a Ta, învrednicește-mă pe mine păcătosul să stau de-a dreapta slavei Tale, pentru rugăciunile Precuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.“

După ce preotul a terminat cu împărășirea credincioșilor, așază Sfântul Potir pe Sfântul Antimis de pe Sfânta Masă, la mai întâi pârțica Născătoare de Dumnezeu, zicând, lăsându-o în Sfântul Potir: „Luminează-te, Luminează-te, noue Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit. Saltă acum și te bucură, Sioane, iar tu, Carată,

Născătoare de Dumnezeu, veselește-te, întru înviera Celui născut al tău“. Când toarnă în Sfântul Potir, pârțicele pentru cele nouă sfinte cete, preotul zice: „O Paștile cele nouă și preasfințite, Hristoase!, O, înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puțerea! Dă-ne nouă să ne împărășim cu Tine, mai cu adevărat, în ziua cea neînserată a împărășiei Tale“. Apoi, preotul trage ușor cu buretele, în Sf. Potir, miridele pentru cei vii și pentru cei morți, ștergând sf. disc și sf. antimis, cu mare atenție și punând în Sf. Potir toate pârțicele, zicând: „Spală Doamne, păcatele celor ce s-au pomenit aici, cu Cins'it Sângele Tău, pentru rugăciunile sfinților Tăi. Și apoi, preotul citește în taină, Rugăciunea de Mulțumire: „Mulțumim Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Dătătorule de bine al sufletelor noastre, că și în ziua de acum ne-ai învrednicit pe noi de cereștile și nemuritoare Tale Taine. Îndreptează calea noastră, întărește-ne pe noi, pe toți, întru frica Ta; păzește viața noastră, întărește pașii noștri, pentru rugăciunile și mijlocurile măritei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și pentru ale tuturor sfinților Tăi“.

După acestea, preotul, luând Sf. Potir în mână dreaptă și ieșind în ușile împărășite, cu el binecuvântează credincioșii, rostind majestos: „Măntuiește Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta“, iar strana răpunde: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că aceasta ne-a mântuit pe noi“. — În perioada pascală se cântă: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte, viață dăruindu-le“, iar de la Înălțare și până la Rusalii, se cântă troparul: „Înălțatu-te-ai întru mărire, Hristoase, Dumnezeu nostru, bucurie făcând ucenicilor Tăi, cu făgăduința Sfântului Duh, încredințându-se ei prin binecuvântare, că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Izbăvitorul lumii“.

Preotul, în orcându-e în Sf. Altar, pune Sf. Potir pe Sf. Antimis de pe Sf. Masă, lângă Sf. Disc și le tămăduiește de trei ori, zicând pentru sine: „Înălțate peste cucerii, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta“. Apoi, preotul, închinându-se de trei ori în fața Sf. Mese, la Sf. Potir în mână dreaptă, iar în stânga Sf. Disc și ținând Sf. Potir deasupra acoperămintelor de pe Sf. Disc, zice în taină: „Binecuvântat este Dumnezeu nostru...“, și sfârșindu-se de cântat la strana: „Am văzut Lumina cea adevărată...“, se întoarce către credincioși, zicând cu glas mare, din sfințele uși: „... totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor“, iar strana zice: „Amin“. Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm mărirea Ta, că ne-ai învrednicit pe noi a ne împărăși cu Sfintele, cele fără de moarte, Precinstitele și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta, Aliluia, Aliluia, Aliluia“.

Preotul, duce acum Sf. Potir și Sf. Disc, la Proscomidier și cadește Sfintele, de trei ori, nimic zicând, după care, continuă Sfânta Liturghie cu ectenia: „Drepți, primind Dumnezeieștile, Sfintele, precuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie și mulțumim Domnului“. Ori, acest plural din rugăciune, nu ne obligă sufletește să participăm efectiv, la Sfânta Liturghie? Oare numai o dată în an, în mod oficial, calendaristic, în preajma Sfintelor Paști, sau de patru ori în an, puțin credincioși, în mod tradițional, să se împărășesc, iar în restul anului, participând la Sfânta Liturghie și auzind cuvintele de mai sus, să ne aducem doar aminte de ceea ce făceau primii creștini? Aceasta este marea întrebare, la care fiecare credincios, participând la Sfânta Liturghie, este chemat la un „moment“ de reflecție pentru sine.

Pr. Nichifor Todor

1 Atât în Liturghierul citat, pg. 137, cât și în ultima sa ediție: LITURGHIER, editat de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1995, p. 168, se dau îndrumări care pot duce tocmai la anularea a ceea ce menționează în continuare îndrumărilor: „Se cuvine a ști însă, că din pârțicelele celor nouă cete, sau din celelalte ce sunt pe sfântul disc, pentru vii și pentru morți, (miridele), preotul nu trebuie să împărășească nicidecum pe cineva, ci numai din cele două s'inte ce au rămas din Sfântul Agneț pe Sfântul Disc, adică din NI și KA să-i cuminece.“

Considerăm că e mai practic și corect, ca atunci când sunt credincioși pentru împărășit, indiferent de numărul lor, să fie turnate în Sf. Potir numai sfințele părți NI și KA, și abia după împărășirea credincioșilor, să fie adunate cu buretele, de pe Sf. Disc în Sf. Potir, pârțica pentru Maica Domnului, pentru cele nouă sfinte cete și miridele pentru vii și morți.

De asemenea, este cu totul inadmisibil a da pentru „acasă“, incurajând superstițiile în popor, nici o fărâmiță din miridele de pe Sf. Disc, cum obișnuiesc unii slujitori, pe alocurea (?).

- 2 Vezi M. 22; In. 1, 29 și Is. 1, 13—19.
- 3 Ps. 50, 18.
- 4 Apc. 19, 9.
- 5 Prof. Pr. Dr. D. Stăniloae: Spiritualitate... op. cit., p. 413.
- 6 In. 6, 54.
- 7 Acatistier, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ort. Rom., București, 1982, p. 59.
- 8 Triod cit., p. 605.
- 9 Triod cit., p. 675.
- 10 Liturghier cit. ed. 1995, p. 272—3.
- 11 Unii preoți, dintr-o profană și nechibzută atenție, folosesc două lingurițe, pe care le schimbă, după împărășirea fiecărui credincios, mîndu-le pe rând într-un pahar cu apă? Este de neconceput! Oare efectul apei depășește în purificare pe cel al Sfintelor Taine? Unde mai este atunci „frica de Dumnezeu, credința și dragostea?“ Probabil că s-a procedat din naivitate.
- 12 Vezi Liturghier, cit. ed. 1995, p. 320—324: Rugăciuni de MULTUMIRE, pe care, orice preot slujitor, le citește după fiecare Sfântă Liturghie, pentru sine. Aceste rugăciuni fac parte din rândul Sfintei Împărășiri, obligatorii pentru fiecare liturghisitor și în măsura posibilităților, pentru toți credincioșii care se împărășesc... idem, p. 287—324.

Este cuviincios ca slujitorul lui Dumnezeu să nu „se lanseze în inovații cultice, adăugând alte cuvinte ca b.o.: „Să-mi fie mie“ (Doamne), repetat de 2—3 ori, în textul rugăciunii autentice. De aceea, să se învețe rugăciunea corect, pe de rost, ca să poți învăța și pe alții, promovând în felul acesta, uniformitatea Cultului.

(Urmare din pag. a 4-a)

tichiei)... devin tot mai dese. Ne rezervăm a vorbi cu altă ocazie până unde se poate recomanda și e practicabilă introducerea muzicii vocale în rândul nostru. Acum ne mărginim a exprima: „Că nu tot ce e nou e și bun, nu tot ce e vechi e și rău“ (A cincea programă a gimnaziului... pe anul școlar 1863—64, p. 32).

Sensibilizat, afectat, de bună seamă de cele plătite dar și, evident, îndeplinite, George Ucenescu se vede în situația de a se retrage din postul de profesor al Gimnaziului românesc (1865) și astfel «sistima» sa condensată în Tractatul teoretico-practic de muzica eclesiastică gr. orientală o va propune doar la școala primară din Groaveri și, în mod excepțional, pentru scurtă vreme, elevilor din clasa I gimnazială proveniți din satele zonelor Făgăraș și Târnă Băsei.

Rămânând doar psalt și învățător pentru cântările bisericesti George Ucenescu va traversa o perioadă marcată și de unele succese didactice. La petiția directorului său, inv. G. Bellis-mus, conducerea Eforiei școlare este pusă în situația de a-l atenționa pe venerabilul psalt și susținător al vieții arhiste locale în următorii termeni: „Deoarece cu ocaziunea examenelor școlare noastre normale din anul școlastic 1880—81 nu s-a observat destul

succes în cântările bisericesti, așa subscria Euforia să vede constrânsă a Ve admona cu toată scumpătatea așteptând că la examenul anului școl. 1881—82 să producă un rezultat deplin satisfăcătoriu“ (Arh. st. Brașov. Fondul Eforia școlarelor, nr. doc. 107, fila 19).

În anii de după 1865 încercările de predare a muzicii psaltice vor fi tot mai palide și întâmplătoare iar însemnarea lui George Ucenescu va reflecta situația momentului respectiv: „Am servit în ambele posturi 35 ani; apoi dând afară din școala Musica Bisericească și înființându-se profesor de cor musical eu am lipsit din școală rămânând cu strana mea. Și să știe, că Biserica noastră din v'chime a avut cântările după arta psalt chieci grecii; însă după moartea mea cred că nu va mai cânta nime după notele orientale ci va cânta f'esticare cum îl taie capul (ără nici o regulă). Brașov, 22 septembrie 1889, George Ucenescu Psalt“ (Acte, documente și scrisori din Șcheii Brașovului, București, Editura Minerva, 1980, f. 25. Text ales și stabilit, note de Vasile Oltean. Prefață de Alexandru Duțu).

GEORGE UCENESCU

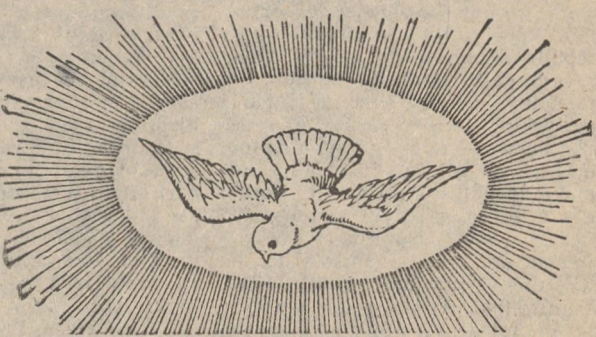
Desigur, momentele și etapele importante privind evoluția învățământului muzical din Brașov nu se vor opri aici. Prestigiul Gimnaziului românesc va atrage spre catedra sa pe câțiva dintre cei mai valoroși muzicieni români predecesori precum Ciprian Porumbescu, George Dima, Iacob Muresianu, Nicolae și Timotei Popovici și alții.

Câteva concluzii se impun, totuși:

1. Ca profesor, psalt și compozitor, fie în cadrul gimnaziului brașovean, fie la cursurile organizate cu sprijinul Comitetului parohial din Șcheii, George Ucenescu a creat o școală de muzică religioasă care, după cum se poate înțelege, a produs o beneficiă înrăurire în conservarea și dinamizarea melosului tradițional românesc de sorginte bizantină;
2. Creațiile de muzică elaborate „pentru noi cântăreți“ sau „prescurtate pentru delăturarea creului“ s-au înscris, în mod cu totul special, pe linia de dezvoltare a muzicii psaltice românești, datorită marilor înaintași: Ieromonahul Macarie, Anton Pann, D. Mitrie Suceveanu și mulți alți anonimi;
3. Prin activitatea pedagogică și de creație, prin notarea cântecelor populare și religioase din vre-

mea sa, George Ucenescu a dovedit o productivă conștiință profesională și patriotică, mai ales.

Privirea aceasta, evident, destul de rezumativă a vrut să omagieze, în primul rând, o lume cu arta ei ce până la înființarea conservatoarelor de muzică de la Iași (1860) și București (1864) era singura ce prospera la strana bisericilor și mănăstirilor voievodale, în școlile conduse de Macarie și Anton Pann sau la Athos iar prin George Ucenescu și aici în Șcheii Brașovului; în Transilvania.

Cuvânt de învățătură despre urmașii apostolilor

I Introducere (Pregătirea apercetivă)

Se știe că misiunea apostolilor a fost aceea de a răspândi creștinismul în lumea întreagă, iar referitor la Sfinții Apostoli Petru și Pavel se cunoaște că toți ucenicii Mântuitorului erau egali între ei și, prin natura misiunii lor, erau trimiși la propovăduire, nu pentru a se statifica într-un anumit loc ca episcopi.

II Anunțarea temei

În cele ce urmează ne vom referi la urmașii apostolilor care sunt episcopii, încercând să arătăm cele privitoare la succesiunea apostolică.

III Tratare

Existența ierarhiei în Biserică în epoca apostolică este atestată de Sfânta Scriptură. Apostolii, mergând să vestească prin țări și cetăți evanghelia lui Hristos, întemeiau comunități creștine și așezau pe cei ce credeau și erau destoinici spre a conduce și învăța hirotonind episcopi, preoți și diaconi (Filipeni 1, 1; Faptele Apostolilor 14, 21 și 23). Din aceste trei trepte, care exprimă profeția lui Hristos, episcopii sunt în treapta cea mai înaltă, fiind succesorii apostolilor și deținând plenitudinea harului.

Sf. Scriptură a Noului Testament amintește despre trei episcopi care păstoreau în vremea apostolilor, fiind aleși și hirotoniți de aceștia. Astfel, în cetatea sfântă a Ierusalimului era episcop Iacov, fiul surorii dreptului Iosif, supranumit și „Fratele Domnului”, care a luat parte la Sinodul apostolic, fiind intitulat „stâlp al Bisericii” (Galateni 2, 9). Sfântul Apostol Pavel, vizitându-l pe Iacov, l-a văzut înconjurat de un sobor de slujitori bisericestii (Faptele Apostolilor 21, 18).

La Efes, marea metropolă a Asiei Mici, a fost așezat de către Sfântul Apostol Pavel ca locuitor de apostol, deci ca episcop, Timotei (1 Timotei 1, 3), hirotonit de același Apostol al Neamurilor (1 Timotei 2, 9). Sfântul Apostol Pavel, vizitându-l pe Iacov, l-a văzut înconjurat de un sobor de slujitori bisericestii (Faptele Apostolilor 21, 18).

Sf. Scriptură ne mai face pomenire, între alții, de doi bărbați apostolici: Sf. Ignatie Teoforul, hirotonit episcop pentru Antiohia, de către Sf. Apostol Petru și Sf. Policarp hirotonit episcop pentru Smirna de către Sf. Apostol și Evanghelist Ioan.

Așadar, putem constata că de la întemeierea Bisericii au existat așezări de apostoli și episcopii care păstoreau în comunitățile deja înființate de apostoli.

În epoca neotestamentară, termenii de „preot și episcop” erau sinonimi, dar ori de câte ori era folosit cuvântul „episcop” el se referea la calitatea de cărmuitor, de păstor al comunității respective. Sarcina de căpetenie a episcopilor a fost și este aceea de a supraveghea păstrarea dreptei învățături a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, întrucum cum îl îndeamnă Sf. Apostol Pavel pe ucenicul său Timotei în prima sa epistolă pastorală (1 Timotei 6, 14).

Ca urmași ai apostolilor, episcopii au primit de la aceștia puterea de a sfinți, de a învăța și de a conduce, iar succesiunea apostolică se bazează în primul rând pe succesiunea de credință. Prin urmare trebuie să arătăm care sunt asemănările și deosebirile dintre apostoli și urmașii acestora, episcopii:

1. Sfinții Apostoli au primit întreaga putere direct de la Dumnezeu, episcopii au primit și vor primi plenitudinea puterii prin mijlocirea apostolilor și ai urmașilor lor, până la sfârșitul veacurilor.
2. Sfinții Apostoli au avut această putere, primită fiecare în parte în întregimea ei, episcopii o au în totalitatea sau în întregimea Bisericii.
3. Apostolii n-au avut un spațiu limitat de evanghelizare sau de propovăduire, ci au primit chiar porunca de a vesti cuvântul lui Dumnezeu pretutindeni, până la „marginile pământului”. Episcopii, ca urmași ai lor, încă din epoca apostolică au avut un teritoriu bine delimitat, având ca sarcină de bază să supravegheze puritatea credinței, să întărească creșterea duhovnicească, să conducă obștea păstorită de ei pe calea mântuirii, ferind-o de rătăcirii sau erezii.
4. Episcopul exercită totodată puterea preoțească în eparhie, într-o perfectă sobornicitate sau colegialitate cu ceilalți episcopi din întreaga Biserică creștină.

Deosebirile dintre apostoli și urmașii lor, episcopii, decurg din faptul că apostolii au avut harul sau „harisma specială”, de a fi martori vizuali și auditivi, care au trăit în nemijlocita apropiere a Mântuitorului, „văzând” toate faptele Sale mântuitoare (1 Ioan 1, 3). Prin această harismă „ei aveau darul de a face mișcări, de a învăța și de a răspândi pretutindeni Cuvântul Adevărului”.

După moartea ultimului apostol, „această harismă lucrează tainic în Biserică. Ea este fără gres, răspândește cuvântul vieții peste tot și săvârșește minuni prin aleșii și sfinții ei.”

IV Recapitularea (Aprecierea)

Din cele arătate până acum s-a putut desprinde că ierarhia bisericească exprimată distinct în cele trei trepte — episcopi, preoți și diaconi — a existat încă din vremea apostolilor. Mai mult, deși episcopii sunt urmașii apostolilor, Sfânta Scriptură dă mărturie și despre ei, făcând pomenire despre trei episcopi — Iacob, Timotei și Tit — contemporani cu Sfinții Apostoli. Deosebirea constă în faptul că cei din urmă au trăit în nemijlocita apropiere a divinității lor Învățător. Episcopii au primit plenitudinea Harului prin intermediul apostolilor, iar urmașii episcopilor au transmis această putere, prin secole, până în vremea noastră, fără întrerupere. Trebuie să reținem ca o realitate firească și logică: nu toți oamenii puteau fi contemporani cu Hristos Cel istoric, cu timpul în care se desășura procesul de mântuire obiectivă. Efectul lucrării Harului primit de episcopi, care are ca scop mântuirea credincioșilor, este același ca și lucrarea îndeplinită de Sfinții Apostoli.

V Asocierea

Dacă misiunea apostolilor a fost aceea de a întemeia comunități creștine și de a duce vestea cea bună a mântuirii pretutindeni, misiunea episcopilor nu este nici ea mai prejos. Episcopii în totalitatea lor, exprimând unitatea Bisericii, sunt chemați să răspândească evanghelia lui Hristos „la toată făptura”, „drept învățând cuvântul adevărului”, după cum se rostește de fiecare dată la sfânta liturghie.

Vorbind despre succesiunea apostolică, putem sublinia faptul că la românii creștinismul există de pe vremea ucenicilor Mântuitorului. Sf. Apostol Andrei a venit în părțile noastre și a predicat Cuvântul mântuirii la strămoșii noștri, în Dobrogea. De atunci și până astăzi s-a perpetuat în timp continuitatea apostolică, prin episcopii hirotoniți pe parcursul vremii de la „cel dintâi chemat între apostoli” (Ioan 1, 40).

VI Generalizarea

Biserica lui Hristos este „zidită pe temelii apostolilor” (Efeseni 2, 20), pe mărturisirea lor de credință.

Această mărturisire de credință au păstrat-o urmașii apostolilor, episcopii, nepătată, curată, până în ziua de astăzi, prin succesiunea apostolică și o vor păstra până la sfârșitul veacurilor.

VII Aplicarea

Sf. Apostol Pavel numește pe episcop „simțirea apostolului” (Filipeni 2, 19—23), iar Sfântul Evanghelist Ioan îi numește „ingeri” pe cei șapte episcopi din Apocalipsă.

„Tot „inger” îl numește pe episcop și unul din mării dascăli ai Bisericii, Sfântul Dionisie Areopagitul, arătând că pr. episcop, credința lui Dumnezeu este comunicată ierarhiei bisericestii de către ierarhia cerească. Și tot dascălii Bisericii au asemănat pe episcop cu imaginea prezenței reale dar nevăzute a lui Hristos.

De aceea se cuvine să cinstim și să ascultăm pe episcop ca pe însuși Hristos, știind că episcopii vor da seama pentru sufletele noastre înaintea Părintelui Cereș.

Pr. Gabriel Cernăuțeanu

50 DE ANI DE LA GREVA STUDENȚILOR DIN CLUJ

După ce românii refugiați, în urma banditescului „Dictat de la Viena”, s-au întors pe locurile natale și de drept, pe mealegurile lui Decebal, Menumorut, Avram Iancu și Ferdinand I cel Loial, deși au fost victimele fascismului maghiar, niciodată nu s-au răzburat și nici cel puțin gând de răzburare n-au avut împotriva împalatorilor. Și-au împletit mahnirea plecării cu bucuria reîntoarcerii, iertând creștinește toate necazurile și umilințele ce le-au suferit și și-au refăcut viața în dimensiunile spațiului creștin.

Orice sentiment de bucurie sau de tristețe se exteriorizează într-o formă, fiindcă afectivitatea ține de structura psihică a oricărei ființe morale care gândește.

La Cluj, 10 Mai 1946 nu a fost numai sărbătoarea națională în amintirea celor trei mari evenimente legate de istoria poporului român, dar și sărbătoarea bucuriei reîntoarcerii celor pribegi pe locurile milenare și legitime ale unui popor care a fost umilit sute de ani.

În această zi de 10 Mai se pare că și Dumnezeu și-a îndreptat privirea spre Cluj. Atmosferă serafică. Soarele s-a arătat mai luminos ca de obicei, nici urmă de nori pe bolta cerească iar seninătatea cerului concurea cu seninătatea oamenilor. Dis-de-dimineață s-au revărsat pe străzile Clujului puhoi de români din satele învecinate pentru a participa la prima manifestare românească după reîntoarcerea în Transilvania. Trotuarele erau neîncăpătoare, iar brațele celor veniți erau pline cu flori.

După creștinescul tedeum oficiat în Catedrala Ortodoxă a Clujului, toate autoritățile clujene au luat loc pe tribuna oficială din fața Teatrului Național pentru primirea defilării.

De-îlărea a început cu unitățile militare, urmate de școlile primare și licee. Toți elevii și profesorii erau îmbrăcați în haine de sărbătoare iar în mână aveau flori și stegulețe tricolore. Apoi au urmat coloanele studențești. Studenții în cămași de un alb imaculat și pantaloni închiși la culoare iar studentele cu bluze albe și fuste de culoare închisă. Toți purtau pe braț o panglică tricoloră și pe piept prinsă fotografia regelui Mihai I. În fruntea coloanelor studențești, un grup de studenți delegați de la toate facultățile purtau drapelul tricolor. Într-o disciplină și ordine impresionantă, manifestând un patriotism sufletesc sincer, nepătat de manifestări șovine, am pornit de la locul de adunare spre tribuna oficială. Pe tot traseul s-a scândat **Re-ge-le**. Urările celor de pe trotuare nu mai conțineau iar florile aruncate se transformaseră într-un covor multicolor călcat de pașii celor care mai târziu au trebuit să înfrunte și să suporte suferințele și desconsiderarea unei lumi nedrepte. Fervoarea studențească nu a putut fi oprită de manifestația antiromânească a muncitorilor unguri de la fabrica Dermata, poștați de o parte și de alta a trotuarelor din apropierea tribunei oficiale. Erau pregătiți să ne aștepte. Instinctul atavic al unui naționalism șovin s-a declanșat ca la o comandă, acoperind cu urlete și țipete manifestația studențească pașnică. Chiar în timpul defilării, dar mai ales după aceea mulți studenți și studente au fost agresați de maghiarii șovini, care le-au smuls tricoul și portretul regelui Mihai, călcându-le cu picioarele. De acum vor începe confruntările între studenții români și maghiarii ireconciliabili cu revenirea Transilvaniei la Patria Mamă.

În final a defilat Țărâna română din comunele învecinate Clujului în impecabile costume naționale albe și înflorate, purtând cu ei bucuria reîntoarcerii și reîntregirii familiilor, dar mulți nu au mai fost găsiți fiindcă își dormeau somnul de veci. S-au stins cu sufletul și gândul la cei plecați pe drumurile pribegiei.

Pentru români ziua de 10 Mai a fost o manifestare de neam și credință. Pentru unguri a fost o manifestare de naționalism șovin. Pentru noi studenții din Cluj au urmat zile de teroare și năpastă. Manifestările stradale ale muncitorilor de la fabrica Dermata și ale celor de la Atelierele CFR din Cluj cu scop provocator sunt aproape zilnice. Ne temeam să mai mergem la cursuri iar seara ne temeam să mai ieșim pe stradă pentru a nu fi insultați și agresați de maghiarii șovini.

În partea a doua a lunii Mai, Conferința de Pace de la Paris confirmă valabilitatea Tratatului de la Trianon, contrar așteptărilor și presunțiilor maghiare. Intrigați de această hotărâre, aversunea maghiarilor împotriva studenților români a luat dimensiuni majore, culminând cu atacul dramatic asupra Căminului Studentesc „Avram Iancu” în seara zilei de 28 Mai 1946. Cu o cumplită virulență maghiarii au înconjurat căminul și au încercat să pătrundă în cămin să pedepsească pe studenți ca și când ei ar fi fost vinovați de toate sentințele istorice. Ușa de la intrarea principală a căminului a fost blocată prompt de studenții ce se vedeau amenințați. Invadatorii au pătruns în cămin printr-o ușă din spate care comunica cu bucătăria căminului. Au spart toată vesela căminului, au deteriorat vasele în care se pregătea mâncarea, au distrus băile de la parterul căminului, dar nu au mai putut pătrunde la etajul întâi al căminului care era blocat cu paturile din dormitoare studențiale. De la celelalte etaje, se aruncau asupra invadatorilor paturi, mese și scaune. După eforturi de câteva ore, nereușind să ocupe căminul, s-au retras obosiți de „mobila” aventură. A fost un asediu ca în evul mediu, reactuali-

zat de urmașii lui Arpad, dar care a eșuat. Incidentele pe străzi au continuat mai acerb în zilele următoare.

Solidari cu studenții, au fost țărâni din Mănăstur care ne-au alimentat pe toată perioada necesară refacerii bucătăriei căminului. Acești venerabili români nefind de acord cu democrația comunistă au scris, pe un stâlp la intrarea în comună, memoria la lozincă: „Până aici cu democrația, de aici încolo începe Mănăsturul”.

O rezolvare locală a conflictului nu a avut sorți de izbândă fiindcă poziția autorităților clujene, specifică principiilor comuniste, nu a fost acceptată de studențimea clujană.

S-a format o delegație din reprezentanți ai studențimii clujene, care a fost trimisă la București pentru a prezenta lui Petru Groza pe atunci președinte al Consiliului de Miniștri, situația anarhică din Cluj, a cărei victimă eram noi studenții. Petru Groza a manifestat o totală indiferență și a refuzat audierea delegației noastre. După patru zile de anticameră delegația decepționată de poziția primului ministru s-a reîntors la Cluj.

Singura soluție pentru rezolvarea situației a rămas greva studențească. Conducătorul grevei studențești a fost studentul în medicină **Valeriu Bartolomeu Anania**, azi arhiepiscop al Clujului. Președintele Asociației Studenților a fost Marcel Bănescu. Purtătorul de cuvânt a fost temerarul student Gheorghe Telea care a susținut și doleanțele studenților când Lucrețiu Pătrășcanu a venit la Cluj. Mult zel și interes au depus pentru reușita grevei studenții Horațiu Ciortin, Nicolae Burlacu, Victor Gruța și mulți alții pe care din cauza memoriei infidele, nu pot să-i amintesc.

Virulența maghiarilor crește, teroarea contra studenților a luat dimensiuni tot mai mari și începe valul areștărilor studențești. Toate se făceau sub egida Poliției și a Serviciului de Siguranță deservite în majoritate de angajați unguri, dirijați de chestorul Gheorghe Crăciun. Redau numele unor studenți archetati și reținuți de poliție: Valeriu B. Anania, N. Bucsan, L. Boila, N. Burlacu, C. Brad, D. Bușneag, H. Ciortin, P. Circa, A. Dejeu, N. Eșianu, V. Gruța, N. Hozan, Gh. Malcoci, M. Mađdu, L. Neagu, C. Olaru, I. Onaca, V. Stoianovici, Gh. Telea, E. Totescu și mulți, mulți alții al căror nume l-am uitat și-i rog să mă scuze.

Decepția cea mai oribilă pentru noi a fost trădarea noastră de unii dintre profesorii noștri, care nu merita să aibă loc de cinste în analele Universității clujene. Un crez politic anterior, nu și-au manifestat. S-au înregimentat la noua doctrină numai din oportunism, deși erau cadre didactice de înaltă profesionalitate: I. Petrovici, C. Daicovici, M. Kernbach. Puși în slujba noului regim doreau cu orice preț să reîncepă cursurile. La câteva zile de la începutul grevei, prof. C. Daicovici, dintr-un geam al căminului devastat se adresează studenților adunați în fața căminului, solicitând încetarea grevei făcând promisiuni și propuneri până la absurd. Nu a putut să-și termine alocuțiunea din cauza fluierărilor și huiduielilor celor prezenți.

În spirit de colegialitate cu studenții clujeni, după aproximativ două săptămâni de la începerea grevei în Cluj, au declarat grevă și studenții din Iași și la câteva zile și câteva facultăți din cadrul universității bucureștene.

Situația devenise gravă. Se alarmase și guvernul și trimise la Cluj ca mesager al său pe ministrul Lucrețiu Pătrășcanu. Ședința s-a ținut în aula universității. L. Pătrășcanu este primit cu fluierături și huiduieli. După ce studențimea se liniștește își începe discursul, prin care gradat îi cucerește pe studenți. Condamna reparația virulentă a revizionismului maghiar și afirmă intransigent: „Mai întâi sunt român și apoi comunist”. Un vacarm de urale și strigăte de bucurie zguduie aula universității și nu mai aveau sfârșit. La scurt timp după vizita lui L. Pătrășcanu am reluat cursurile.

Este iluzoriu să creadă cineva că sărbătorirea zilei de 10 Mai 1946 a pornit ca o provocare antimaghiară. A început ca o sărbătoare pașnică legată de evenimentele importante din istoria României, așa cum se făcea în fiecare an până la terminarea celui de al doilea război mondial, la care s-a adăugat acum și bucuria reîntregirii României cu Transilvania înstrăinată. A fost o serbare simțită în inimile tuturor participanților români care își manifestau identitatea și esența lor ca națiune și dreptul istoric ca neam.

A sărbători ziua de 10 Mai este o obligație morală și patriotică, pentru că această zi este preluată lui 1 Decembrie 1918.

Noi studenții am fost învinși fiindcă puterea politică nu a fost în favoarea noastră, era în favoarea celor care manipula interesele românești. Urmarea a fost tragică. Pereții temnițelor din România au fost stropiți cu sângele nevinovat al multora ce și-au iubit patria.

Când am scris aceste rânduri doream să mă simt mai tânăr cu 50 de ani, când mă găseam în focul evenimentelor relatate, dar cursul vieții nu se reîntoarce. Mi-au rămas numai amintirile. Viața își urmează cursul ei până la capătul ce se cheamă sfârșit.

Dr. Dr. Med. Coriolan Brad
Düren - Germania

Ierodiaconul Chiril Râmnicănean

Elev al Școlii din Mănăstirea Bistrița

În secolul al XVIII-lea, la sfânta Mănăstire Bistrița-Vâlcea, funcționa o importantă Școală românească, bine organizată, reprezentată de personalități marcante ale culturii și vieții noastre bisericestii. Căminul a fost înălțat de episcopul Climent al Râmnicului (1735—1748), arhimandritul Ilarion și Antonie, precum Ieroschimonașul Macarie.

Spre sfârșitul secolului, „năstăvnic” sau cond cător al Școlii era Arhimandritul Costandie (BAR, mss. nr. 1135, f. 100v), având colaboratori pe renumiții cărturari: Ieromonahul Dionisie Eclesiarhul, Ieromonahul Grigorie și „popa” Nicolae.

Printre elevii care frecventau Școala de la Mănăstirea Bistrița, în perioada respectivă, se numără și Chiril, cunoscut în literatura română sub numele de „Chiril Ierodiaconul”, și viitorul cronicar, Arhimandritul Chiriac Râmnicănean.

Mama Ierodiaconului Chiril era originară din orașul Râmnicu Vâlcea, căsătorită în Tr. Jiu, cum se constată dintr-un autograf ulterior al elevului bistrițean, unde citim: „Fiind pământean din Târgul Jiului, având și trei unchi-aciia în oras. Dar maică-mia au fost râmnicăneană, unde și acolo sunt pământean, având rude aciia” (BAR, mss. nr. 2055, r 85 v). Tot în această însemnare, scrie: „Iar carte am învățat în sfânta Mănăstire Bistrița, unde se află Sfintele Moaște ale Sfântului Părintelui nostru Grigorie Decapollitul, întregi”. Dacă locuia la Tr. Jiu, și a preferat Bistrița în locul Mănăstirii Tismana, de care era mai aproape, înseamnă că renumele Școlii bistrițene era încontestabil.

Nu se știe dacă Ierodiaconul Chiril a făcut parte din obștea monahală de la Bistrița, dar este cert că, după „absolvirea” Școlii, pleacă la Mitropolia din București, unde învață „puține cântări bisericestii”. Presupunem că aici se decide să îmbrățișeze viața călugărească, făcând ucenicia la sfânta Mănăstire Cernica.

Călugărit și diacon în obștea cernicană, Monahul Chiril se afirmă printre călugării cuini ai Mănăstirii, desfășurând împreună o vastă activitate cărturărească. Astfel, către sfârșitul secolului al XVIII-lea, copiază împreună cu starețul Iachint un manuscris de **Cântări bisericesti și tipic**, manifestându-și cunoștințele dobândite în Școala de la Bistrița și la Mitropolia din București. Textul este scris cu cerneală neagră, iar titlurile, inițialele și cirel marginale, precum și îndrumările tipiconale, cu roșu (BAR, mss. nr. 1958).

Tot în această perioadă, Ierodiaconul Chiril colaborează cu Monahul Teofil, Grigorie Râmnicănean și Ierodiaconul Ioanichie la redactarea unui **Miscelaneu teologic**, cuprinzând 385 file, dintre care 156 constituie rodul ostenețelor sale. Partea copiată de Chiril conține: **Slujba Sfântului Prea Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou de la Basarabov**, care s-au alcătuit de **Pea Sfinții Sa Părintel Miron Chir Filaret**... cu **blagoslovenia și cheltuiala Prea Sfinții Părintelui Mitropolit Chiriu, Chir Grigorie**, în zilele prealminatului domn Alexandru Ipsilan voievod. Și s-au tipărit în Sfânta Mitropolie, 1779. S-au prescris aici în **Ostrovul Cernica**, într-o smerita adunare din locașul Sfântului Mare-

lui Mucenic Gheorghe, 1799. Și s-au și dat acestei sfinte biseric. C(hiril) I(erodiaconul); Ermologhion cu Dumnezeu cel Sânt, care cuprinde Dogmați și toate Catavasa ile, atât la Pașca și împărătești cât și la ale Maicii L. Dumnezeu și toate Irmao el; câte sunt într-un an, care se cuprind în cele opt glasuri; Vieți de sfinți; Ceaslov; Cântări bisericesti și tipic (BAR, mss. nr. 2015, f. 1—71 v, 115—118, 210v—255 și 336—373 v, cf. G. Ștrempel, **Copii de manuscrise românești până la 1800**, vol. I, București, 1959, p. 25). Între filele 53—71v are consemnată pravila sa călugărească, anume: **Canon ce mi s-a încredințat de duhovnicescul meu părinte**, ca să-l citesc în toată viața mea și în toate zilele, nesmintit.

În anul 1802, cu același Monah Teofil, Chiril colaborează la copierea unui volum ce cuprinde **Cuvinte ale Sfinților Simeon Noul Teolog, Nichita Stithatul și Simeon Evlaviosul**, cu precizarea că au fost traduse din „limba elinească” de unul dintre ucenicii Arhimandritului Paisie, starețul Arhimandritului Neamț (BAR, mss. nr. 2052, f. 16).

Ierodiaconul Chiril se afla la Mănăstirea Cernica și în anul 1805, cum rezultă dintr-o însemnare: „Ceaslov care cuprinde întru sine Șapte Laude, așezate întru acest chip la anul de la Hristos 1805, mai. Chiril Ierodiaconul” (BAR, mss. nr. 2015, f. 292). În anul următor însă, împreună cu un grup de călugări cernicani, se retrage la Schitul Iezerul din județul Vâlcea, cum se constată dintr-un concept de scrisoare către boieri, redactat la 23 noiembrie 1806, cerând ajutor mate-

rial (BAR, mss. nr. 2030, f. 427). Nu rezistă aici și, în același an, se stabilește la sfânta Mănăstire Tismana, unde este „preoțit” în numele acestui așezământ.

În Lavra Sfântului Nicodim, Ieromonahul Chiril face o serie de însemnări pe cărțile sale. Într-un **Miscelaneu de literatură monahală**, scrie: „Această sfântă și minunată, dumnezeiască carte, ce iaste a Sfântului Nil pustnicul de la Sorsca, alcătuită prea minunat pentru cei ce vor vria a vieții călugărește, iar mai vartos cu datorie, fiind împreună și cu ale altor sfinți învățători, iaste a Sfinții Sale Părintelui Chiril Ieromonahul, cu a sa mână și cheltuială scrisă după alte dumnezeiești cărți, în sfânta adunare Cernica; legată iar de dânsul, în sfânta Mănăstire Tismana, 1808, iu ie 15”. De asemenea, pe un **Miscelaneu teologic**, într-o notiță din 1808, precizează că a „venit de doi ani de la București aicea”.

Până în prezent, nu avem alte informații referitoare la viața și activitatea Ieromonahului Chiril. Important este că nu a lăsat nefructificate cunoștințele de carte dobândite la Mănăstirea Bistrița și la Mitropolia din București; și, mai ales, mărturisește că la sfânta Mănăstire Bistrița funcționa o Școală românească în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Arhim. Veniamin Micle

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

LUNA IUNIE 1996

LUNI, 3 iunie 1996, I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie al Ardealului a participat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană cu ocazia hramului Catedralei „Sf. Treime”.

MARȚI, 4 iunie a.c., a slujit la M-rea Sibiel, cu prilejul hramului acestei Mănăstiri. La Sfârșitul Sf. Liturghii a vorbit tuturor celor prezenți despre Duhul Sfânt și roadele sale. Tot în aceeași zi la întoarcerea spre Reședință a cercetat M-rea Orlat.

MIERCURI, 5 iunie a.c., a vizitat Mănăstirea Predeal.

JOI, 6 iunie a.c., participă la ședința Sf. Sinod Permanent la Patriarhia Română București.

La întoarcerea spre Sibiu a cercetat Mănăstirea Predeal.

SAMBĂTA, 8 iunie a.c., a participat la M-rea Sâmbăta unde s-a întâlnit cu dl. arhiepiscop Dr. Ascanio Damian care conduce un grup de arhitecți din București în legătură cu noua construcție a Complexului de cazare început la M-rea Sâmbăta.

DUMINICA, 9 iunie a.c. și luni, 10 iunie, poposește la M-rea Predeal.

MARȚI, 11 iunie a.c., prezidează la Protopopiatul Brașov, Conferința de orientare a preoților cu titlul „Preotul în lume, în biserică, acasă”. La sfârșitul Conferinței, I.P.S. Mitropolit a răspuns tuturor întrebărilor celor prezenți.

VINERI, 14 iunie a.c., a participat la Muzeul Brukenthal la Simpozionul „Cultură și Diplomatie”, organizat de Ministerul de Externe, Ministerul Culturii și Muzeul Brukenthal în sala Baroc. Cu această ocazie a susținut în fața celor prezenți lucrarea „Clerici români în diplomatie”.

MIERCURI, 19 iunie, a participat în Muzeul Satului la Festivitatea de închidere și de acordare a premiilor Olimpiadei Naționale Școlare a Meșteșugurilor Artistice Tradiționale. Cu această ocazie a rostit un cuvânt de salut și de binecuvântare copiilor prezenți la această olimpiadă.

JOI, 20 iunie a.c., a primit la Reședință pe Dl. Ambasador al Austriei, dl. Uhlmann însoțit de Dl. prof. Univ. dr. Peyfus de la Universitatea Catolică din Viena, la cererea acestora.

În după masa aceleiași zile a primit la Reședință mitropolitul pe dl. prof. american de origine română George Ursul.

SAMBĂTA, 22 iunie a.c., a primit la Reședință mitropolitul pe Dl. prof. Ion Ungureanu, fost ministru al Cultelor și Culturii din Republica Moldova.

DUMINICA, 23 iunie, a participat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană.

JOI, 27 iunie a.c., a primit la reședința mitropolitană o delegație UNICEF din București, condusă de dl. Prof. Virgiliu Radu, președintele acesteia.

A acordat un interviu D-lui Dorin Teodorescu, redactor șef la ziarul RONDUL, cotidian local, privind secta „Martiurii lui Iehova”.

SAMBĂTA, 29 iunie a.c., sărbătoarea „Sf. Apostoli Petru și Pavel” a sfârșit biserica cu același hram din Parohia Sebeșul de Sus, Prot. Avrig. Cu această ocazie a hirotesit întru iconom pe preotul Savu Ioan, cu dreptul de a purta brâu roșu. La sfârșitul Sf. Liturghii a binecuvântat mulțimea credincioșilor adunați cu această ocazie și a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

DUMINICA, 30 IUNIE a.c., „Soborul Sfinților Apostoli” a sfârșit biserica din comuna Chirpăr, protopopiatul Agnita, cu hramul „Înălțarea Domnului”. Cu această ocazie a hirotesit pe preotul paroh Ionaș Nicolae întru iconom stavrofor cu dreptul de a purta brâu roșu și cruce.

În drumul de la Sibiu și până la Parohia Chirpăr a fost întâmpinat în localitățile Protopopiatului Avrig după cum urmează de preoți și credincioși cu sufețele în sărbătoare:

- în parohia Noicich — preotul Dobrotă Aurel;
- în parohia Alțâna — preotul Neagu Nicolae;
- în parohia Bărgăhiș — preotul Piroș Nicolae;
- în parohia Agnita I — Catedrală — preotul Mărginean Nicolae;
- în parohia Vărd — preotul Bucur Ioan.

Tuturor celor care l-au întâmpinat, I.P.S. Mitropolit le-a transmis urări de sănătate, bucurie, i-a îndemnat să trimită copii la orelle de religie și să stea alături de Biserica Ortodoxă și credința strămoșească.

Pr. Valentin Sicoe
Secretar eparhial

Semicentenar

26 iunie 1946, este ziua în care studenții Academiei Teologice Andreiene din Sibiu, seria 1945—1946, dobândeau titlul de licențiat în teologie. Președintele comisiei, distinsul și mult regretatul teolog, Pr. prof. dr. rector Dumitru Stăniloae, primea jurământul celor 17 absolvenți (Bolog Iosif, Boncea Al., Crișan Silviu, Dumitrescu Marin, Gane Teodor, Jitaru Varahil, Mateescu Gh., Negroiu Ioan, Paștea Viorel, Pănculescu Gh., Păunescu Fl., Spiridon V. Ilie, Stănescu Th., Șerb Gh., Zecheriu Ioan și Ciura Moise). Desprinși de Alma mater, cei 17 au pornit pe drumurile țării și pună în valoare cele învățate. Nostalgia anilor de studii i-au reunit frumos și de neuitat, după 25 de ani (1971), după 35 de ani (1981), la 40 de ani (1986), cu profesorii lor. Acum, la 50 de ani (1996), dascălii de altă dată (Părinții: Dumitru Stăniloae, N. Terchilă, N. Neaga, E. Vasilescu, Gr. Marcu, C. Sârbu, T. Bodogae, Gh. Șoima, N. Mladin și D. Călugăr), nu mai sunt toți în viață, iar dintre cei 17 nu știm câți mai sunt. Cel care scrie aceste rânduri, credincios angajamentului luat, salută pe cei care mai sunt în viață, se roagă pentru cei ce nu mai sunt și făgăduiește să-i pomenească în rugăciuni cât va mai fi.

Preot prof., pens. ic. stavr. Al. Boncea
Curtea de Argeș

IN MEMORIAM

Preot Prof. Dr. PETRU REZUȘ

În 6 mai 1996, s-a împlinit un an de zile de la trecerea la cele veșnice a Pr. Prof. Dr. Petru Rezuș, teolog și profesor universitar de teologie, autor de cărți și studii teologice, om de literă, membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, laureat pentru romanul „Războieni”. Dacă mai trăia câteva săptămâni, ar fi împlinit 82 de ani în 22 iunie 1995.

Slujba înmormântării a fost săvârșită de către un sobor de preoți și profesori de teologie, în frunte cu P.S. Teodosie Snagoveanu, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și în prezența Prea Fer. Păr. Patriarh Teoctist. Ea a fost oficiată în ziua de 9 mai 1995, în Biserica Sf. Ecaterina din București, unde fusese depus corpul neînsuflit al marelui dascăl. La slujbă au fost prezenți și reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor din România, scriitorii, oameni de cultură. Despre personalitatea Pr. Prof. P. Rezuș au vorbit Prea Fer. Păr. Patriarh Teoctist și Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, de la Facultatea de Teologie din București. Trecerea la cele veșnice a Pr. Prof. P. Rezuș a fost anunțată și de către posturile bucureștene de radio și televiziune. Rămășițele pământești ale celui plecat dintre noi au fost înmormântate în Cimitirul Străulești I din București.

Născut la Rădăuți, bacalaureat al Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” din orașul natal, licențiat al Facultății de Teologie și al celei de Litere și Filosofie din cadrul Universității din Cernăuți, studiază în continuare la Oxford, Cambridge, Strasbourg și Viena, își ia doctoratul în teologie la Cernăuți și ajunge, prin concurs, profesor de Teologie Fundamentală și Apologetică la Academia Teologică din Caransebeș (1938—1947), Facultatea de Teologie din Cernăuți (1947—1948), refugiat la Suceava și Institutul Teologic Universitar din București (1949—1974). A fost și prodecan de facultate (1947—1948) și director de studii (prodecan), în cadrul învățământului teologic universitar (1949—1953), întemeietor și redactor de reviste teologice, colaborator la nenumărate reviste teologice și literare din țară și strălătate. S-a pensionat în anul 1974. Din tinerețe și până în preajma încetării din viață a fost deosebit de laborios. Toată viața și-a petrecut-o la masa de studii și scris și la catedra universitară. Rezultatul: o operă impresionantă de bogată și o contribuție deosebit de valoroasă la dezvoltarea teologiei românești, la instruirea și educarea atâtor generații de studenți și preoți, la sporirea patrimoniului nostru literar și la cunoașterea acestuia, la culegerea și publicarea folclorului nostru, la valorificarea și îmbogățirea tezaurului spiritual românesc.

Nu putem repeta aici și acum ceea ce am scris altădată, mai amănunțit, privitor la viața, activitatea și opera Pr. Prof. Petru Rezuș. (A se vedea acestea în Telegraful Român nr. 21—22 din 1 iunie 1988, pag. 2 și 4 și nr. 25—26 din 1 iulie 1993, pag. 3 și 4). De data aceasta, menționăm doar ultima sa lucrare publicată și stăruim asupra lucrărilor nepublicate.

Ultima sa lucrare publicată este: „Domnul Iisus Hristos”, Editura Eminescu, 1994, 278 pag. Această lucrare atestă convingerea creștină ortodoxă nestrămutată a Pr. Prof. Petru Rezuș și netemeinicia înțelegerii greșite a unor aserțiuni întâlnite în câteva din textele sale literare. Celor care i-au reposedat anumite afirmații, critici și expresii ca, de pildă, cele de nuanță anticlericală (mai corect trebuie zis antimonahală), le putem spune (în urma unei convorbiri cu dânsul despre oameni, și faptele lor) că acestea au izbutit din cauza „ireducibilității spirituale” (expresia îi aparține; vezi o.c., p. 34) a unui suflet onest și asuprit de oameni pe nedrept și, tocmai de aceea, flămând și însetat de dreptate (cf. Mt. 5/8—11), un suflet devotat Domnului nostru Iisus Hristos și Evangheliei Sale, un preot și om care dorea ca toți fiii Bisericii să aibă o viață curată și demnă ca a dânsului. Dovadă este, în această privință și mărturisirea Doamnei Vera Aglaia Rezuș (născută Trufin), venerabila sa soție, care după 57 de ani de conviețuire familială, casnică, mărturisește despre soțul dânsiei astfel: „În sufletul lui a fost numai preot și poet!” Deosebit de grăitoare, în ceea ce privește personalitatea și caracterul său, este, de asemenea, impresia trăită, sentimentul încercat, păstrat și mărturisit de vecinii dânsului: „Când Domnul Profesor Rezuș cobora din taxi-ul cu care venea din oraș acasă umplea toată aleea noastră de demnitate!” (De notat că la bătrânețe și mai ales după prima paraliză — din decembrie 1989 — Păr. Prof. Petru Rezuș mergea cu greutate și era nevoit să se folosească de un taxi).

În legătură cu lucrările dânsului nepublicate încă, trebuie să spunem două lucruri: 1) Unele din aceste lucruri au fost înaintate de dânsul unor edituri din București, Cluj, Timișoara și Iași spre publicare. Titlurile acestora le-am menționat în Telegraful Român din 1 iulie 1993. Dintre acestea, vreo 16 la număr, n-a fost tipărită până în prezent decât una, cea intitulată: „Aron Pumnul”. 2) Altele se află în manuscrise dactilografiate (Notă: toate lucrările publicate sau nepublicate încă au fost dactilografiate de însuși autorul lor). Aceste manuscrise, văzute de subsemnatul, fac parte din domenii și genuri diferite. Iată-le:

I. Teologie:
1. „Tratat de ereziologie sau Antidogmatică”; 2) „Procesul de istoricizare a religiilor”; 3) „Istoria religiilor” și 4) „Filosofia religioasă” (aceasta, înaintată unei edituri spre publicare).

II. Poezii, versuri:
5. „Ștefan cel Mare și Sfânt” (un amplu poem); 6. „Nimic prea mult” (Poezii); 3 volume fiecare având aproximativ 750 de pagini); 7) „Hotar incert” (poezii); 8. „Acum clepsidra trebuie întoarsă” (Poezii); 9. „Starea de seninătate” (Versuri); 10. „Nimic prea mult” (Versuri, 4 volume) și 11. „Solemnitățile nopților”.

III. Romane:
12. „Uvari”; 13. „Stăpâni morții”; 14. „Femeia unică” și 15. „Morile veșniciei”.

IV. Alte scrieri literare:
16. „Pe treptele Pythiei”; 17. „Miraje interioare” (Parodii); 18. „Păcală sau Legenda hazului”; 19. „Spânzurații trecutului” (Povestiri).

V. Critică literară:
20. „Caragialii”; 21. „Carageliana dilematică. Excurs ermeneutic”. 21. Mihai Eminescu și contemporanii săi”; 23. „Ion Creangă. Harismele unui geniu popular”.

VI. Istorie:
24. „Bucovina și Basarabia” (N.n.: un manuscris voluminos).

VII. Memorialistică:
25. „Din fântâna vârstei (Căminii amintirilor)” și 26. „Memorii” (N.n.: un volum de aproximativ o mie de pagini).

VIII. Teatru:
27. Câteva piese de teatru.

IX. Folclor:
28. „Proverbe bucovinene” (N. n.: aproximativ 6000 de proverbe).
Toate aceste manuscrise impresionează prin mulțimea și bogăția lor și „umplu de demnitate” rafturile din biroul de lucru rămas fără gânditor și condeier.
Luând în considerare lucrările tipărite și manuscrisele Păr. Prof. Petru Rezuș care n-au văzut încă lumina tiparului, te întrebăm în mod firesc: cum a putut un om studia, gândi și scrie atât de mult? De asemenea, nu poți să nu te întrebi: când va mai dăruia Dumnezeu Bisericii Ortodoxe Române profesori de teologie și teologi de renume, prin operele lor tipărite, ca Păr. Prof. Petru Rezuș și ceilalți ca dânsul, care au trecut la cele veșnice?

În orice caz, lucrările tipărite și manuscrisele menționate ale Păr. Prof. Petru Rezuș ne relevă o personalitate puternică, un cărturar împătimit, un profesor erudit și un gânditor de prestigiu, un intelectual prodigios și un condeier de performanțe.

Fie ca Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pacea divină, căci a muncit mult în ogorul teologiei și al spiritualității românești, „a păzit poruncile lui Dumnezeu și credința în Iisus... și a murit în Domnul” (Apoc. 14/12—13), după cum el însuși a șoptit soției sale cu 7 zile înainte de a înceta din această viață: „Iisus mă iubește și mă cheamă la El!” Amin!

Preot Ioan Glăjar

Semnalăm... Semnalăm...

■ După primul curs de Teologie Mistică ținut la Facultatea de Teologie din București de Nichifor Crainic, au urmat cursurile lui Ioan Gh. Savin și Dumitru Stăniloae. Rămăseseră nepublicate cursurile lui Ioan Gh. Savin: **Mistica și Ascețica ortodoxă și Mistica Apuseană**. Prin grija noastră acestea sunt acum în curs de apariție la Tipografia arhiepiscopiei din Sibiu.

Iată că părintele Nicolae Streza din Tg. Mureș ne face o surpriză. După notițele sale din vremea studenției, publică un curs despre care doar studenții din Sibiu au auzit în 1947—1948 știau ceva. E vorba de **Prelegeri de Mistică Ortodoxă**, de Nicolae Mladin, de pe vremea când era profesor la Sibiu, înainte de a fi mitropolit al Transilvaniei. (Editura „Veritas”, Târgu Mureș, 1996, 230 p.).

Cartea e prefațată de editor și începe printr-o „scurtă biografie” a profesorului și mitropolitului Nicolae Mladin (1914—1986). Capitolele mari ale cărții: Introducerea, Istoria Misticii, Asceza, Mistica liturgică, iar în partea specială cele trei trepte ale desăvârșirii: faza purificativă, faza iluminativă și faza unitivă, ne spun că autorul a urmat structura clasică a unui Curs de Mistică. Cum era și de așteptat stilul cărții e oral și, chiar dacă ici și colo se amintesc unii autori de tratate sau nume de mistici, cartea e lipsită de note. Ea este rodul notițelor unui student conștiincios, preocupat de problemele Misticii. Un indice de nume la sfârșit ne arată că totuși cursurile au fost elaborate științific și au fost, probabil, predate după notițe.

Părintele Nicolae Streza a îmbogățit literatura de specialitate elaborată de români cu un nou nume și un nou tratat de **Mistica** pentru care trebuie să-i fim recunoscători. Din ceruri îi mulțumim și Mitropolitului Nicolae Mladin.

■ Ion Manolescu, asistent la Universitatea din București, publică un volum de selecțiuni (antologie) din opera scriitorilor Radu Petrescu, Ion D. Sârbu și N. Steinhardt. (**Literatura memorialistică**, Humanitas, 1996, 202 p.).

Pagini bine alese. M-am bucurat regăsindu-le. I-am cunoscut pe toți trei. Cu Radu Petrescu am fost coleg de generație și de cămin la Matei Voievod din București, Ion D. Sârbu m-a vizitat la Sibiu, iar cu N. Steinhardt m-am întâlnit și la București de mai multe ori, și la Păltiniș, la înmormântarea lui Noica. A și scris despre mine. Am scris și eu despre dânsul și am avut chiar un ciclu de prezentări la Televiziune.

M-am bucurat acum să-i întâlnesc pe toți într-o carte. Într-o familie.

■ Arhim. Emanuel Rus, stareț, a scris o scurtă monografie a „Mănăstirii Bixad” (ed. Lumina, Oradea, 1995, 50 p.) completată și cu unele texte de cântări religioase din partea locului. O monografie e întotdeauna o mărturie și un document istoric.

■ **Români mureșeni în fața deznaționalizării maghiare** este titlul unei cărți scrise de Aurel Holircă (ed. Protopopiatul Târgu-Mureș, ed. Tipomur, 1996, 118 p.). Cu o bună bibliografie, cartea e de fapt un documentar privitor la încercările de deznaționalizare a românilor de către maghiari în decursul istoriei. Autorul a fost învățător, apoi inspector școlar, prizonier de război și deținut timp de 14 ani pentru activitate anticomunistă.

Cuprinsul cărții e alcătuit din capitolele:
Opiniile unor oameni politici maghiari despre români; Deznaționalizarea; Statistici, recensăminte, descripții; Riposta românilor la ofensiva deznaționalizării maghiare.
A ne cunoaște istoria e o datorie sfântă.

■ **Altarul Banatului**, revista arhiepiscopiei Timișoarei, episcopiei Aradului și episcopiei Caransebeșului, a apărut cu o copertă nouă și un conținut de calitate cu care ne învășe de mult (anul VII (XLVI) nr. 1-3, 1996). Notăm din conținut la întâmplare: **Conștiința unității românilor**, de prof. univ. dr. Vasile Țăra, **Apotatismul de prof. George Galitis** (traducere), **Morala creștină și darwinismul social**, de dr. ing. Nicolae Brădeanu, ș. a. Subiectele se recomandă de la sine.

■ De la Buzău ne-au venit două numere din revista eparhială **Glusal Adevărului** (nr. 62—64, și 65—67, pe anul 1996). Bune.

■ Virgil I. Ionescu a scris o carte interesantă cu intenționate conotații morale: **Despre lux** (București, 1995, 200 p.). Precum era și de așteptat, referirile la tezele biblice și la Sfinții Părinți sunt foarte frecvente, deși autorul e profesor de economie, nu de teologie. Trece modul de abordare a luxului prin societatea antică, cea ev-medievală și cea modernă, așa încât tabloul temei e foarte larg.

Cartea poate fi utilă preoților pentru documentare și chiar și pentru predici.

Am primit din București volumul de poezii ale d. Dan Bodea: **Floarea florilor** (ed. Sas, 1995, 162 p.) E mai ales poezie religioasă. Edificatoare.

■ **Acta Universitatis Cibiniensis**, vol. I (Sibiu, 1995, 133 p.) este din „seria Filologie a Facultății de Litere, Istorie și Jurnalistică. Are studii interesante despre Lucian, Blaga, Radu Stanca și despre Cercul literar de la Sibiu. Studii interesante, temeinice.

ANTONIE R.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.